

קובץ דינים

בהלכות

בן עיר ובן כרך

פודים המשולש

מכתבי אאמו"ר

רבי יהושע ישדאל גולדשמידת הב"מ זללה"ה

נדפס לזיכוי הרבים

אדר תשפ"א

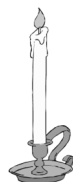
א.ה. הדינים והמקורות נכתבו וסודרו ע"י אאמו"ר זללה"ה הכ"מ
מתוך לימוד הסוגיא, לסיכום דינים להלכה ולא למעשה, וזאת
למודעי שעשינו שינויי לשון בעריכת הדברים, לתועלת הרבים.

לעילוי נשמת

איש צדיק וירא אלוקים
ר' זאב בן יהודה לייב זצ"ל שליפשטיין

הונצח ע"י בני משפחתו
שיחיו לאוי"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

ניתן להשיג:

גולדשמיד

רח' הרב קוטלר 17 ב"ב

או בטל' 0548449311

בירושלים בטל' 02-5826881

מפתחות

שיעורים בסוגית בן עיר ובן כרך א

דיני בן עיר ובן כרך י

השלמות למקורות כה

דיני פורים משולש לג

מפתחות

שיעורים בסוגית בן עיר ובן כרך א

- א דין בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר לפירוש רש"י וכדקיי"ל להלכה א
- א ביאור חידושו של רבא אם עתיד לחזור בליל י"ד א
- ב מחלוקת המ"ב והחזו"א - אם תחילת היום קובע או תחילת הלילה ב
- ג נפק"מ א' בין המ"ב לחזו"א - כשהיה בדעתו שלא לחזור ולבסוף חזר קודם שהאיר היום ... ג
- ד נפק"מ ב' - כשהיה בדעתו לחזור ולבסוף נתעכב עד לאחר שהאיר היום ד
- ה נראה דגם לדעת המ"ב צריך להיות בלילה שיעור זמן שיכול לקרות המגילה ה
- ו בחידוש הירושלמי שאפשר להתחייב בב' הימים ו
- ו אם צריך עקירת דירה להתחייב בב' הימים ו
- ז החזור לביתו שבכרך בט"ו אם צריך להיות שם בתחילת הלילה ז
- ז בן ישיבה ששיבתו בפרזים וחזור לבית אביו בכרך ז
- בן עיר שנעשה למוקף בן יומו ב"ד שנפטר מ"ד אף שחזר לעירו, מ"מ אינו חייב בט"ו אא"כ
- יהיה בכרך בליל ט"ו ח
- לשיטת החזו"א - אם היציאה ממקומו קובע או ההגעה למקום החדש ח

דיני בן עיר ובן כרך י

- י מחלוקת המ"ב והחזו"א אם דין פרוז ומוקף נקבע לפי תחילת היום או לפי תחילת הלילה ... י
- בן כרך שהלך לעיר ב"ד ודעתו להשאיר שם, נעשה פרוז אפילו אם חזר לכרך ביום י"ד יא
- י מחלוקת הט"ז והחזו"א בחזר לכרך קודם האיר המזרח די"ד, אם הוא פרוז יא
- י מחלוקת המ"ב והחזו"א אם תלוי בדעתו בשעת יציאתו מביתו או בתחילת הלילה יב
- האם הקובע הוא היציאה מהמקום הראשון או ההגעה למקום החדש יב
- בן כרך שהלך לעיר ב"ד, ודעתו לחזור לכרך בליל י"ד, אינו נעשה פרוז אפילו אם בסוף נשאר בעיר יג
- בן כרך שיצא לעיר אחרי תחילת ליל י"ד, מחלוקת החזו"א והמ"ב יד
- בן כרך שהיה ב"ד בעיר, וחזר לכרך קודם ליל ט"ו חייב גם בט"ו, ואפילו אם לא נשאר אה"כ בכרך טו
- בן כרך שהיה ב"ד בעיר, ודעתו לחזור לכרך באמצע ליל ט"ו חייב גם בט"ו טו
- בן כרך שהיה ב"ד בעיר, ודעתו להשאיר שם כל ליל ט"ו פטור מט"ו טז
- בן ישיבה שבפרזים ובית אביו בכרך, אם דינו כבן כרך החוזר לביתו שגם אם חוזר באמצע ליל ט"ו חייב בט"ו יז
- בן כרך שהלך לעיר בתחילת ליל ט"ו ודעתו להשאיר שם נפטר מב' הימים יז

בן כרך שהלך לעיר בתחילת ליל ט"ו ואין דעתו להשאיר שם, חייב בט"ו יח
 בן כרך שהלך לעיר לאחר תחילת ליל ט"ו יח
 בן עיר שהלך לכרך ב"ד ודעתו להשאיר שם עד האיר היום דט"ו נפטר מי"ד, ואפילו אם בסוף
 חזר לעיר בי"ד יט
 בן עיר שיצא לכרך ודעתו לחזור לעיר קודם האיר היום דט"ו, חייב בי"ד כא
 בן עיר שהלך לכרך בסוף י"ד, אם מתחייב בב' הימים כב
 האופנים שבן עיר הלך לכרך ואינו מתחייב בט"ו כג
 גר שנתגייר באמצע פורים כד

השלמות למקורות..... כה

שייך לדין א - ה. ביאור פלוגתת המ"ב והחזו"א אם תחילת היום קובע או תחילת הלילה
 וההוכחות לב' הצדדים והנפק"מ היוצאים מהם כה
 דעת המ"ב כה
 מהירושלמי משמע כדעת המ"ב כו
 דעת החזו"א כו
 בהוכחות החזו"א כז
 הנפק"מ היוצאים מפלוגתת המ"ב והחזו"א כח
 שייך לדין ז' כט
 שייך לדין ח' כט
 שייך לדין ט' ל
 שייך לדין י"א - י"ב ל
 שייך לדין י"ג - י"ד לא
 שייך לדין כ' - כ"א לא

דיני פורים משולש..... לג

שיעורים בסוגית בן עיר ובן כרך

שיעורים שנמסדו ונכתבו על ידי אאמו"ד הב"מ זללה"ה [ונעשו בו שינויים קלים],
ובו נתבארו עיקרי הדברים בדין בן עיר ובן כרך,
ודאינו לנכון להציגו בראש הקובץ שיש בו תועלת להבנת הדינים

דין בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר לפידוש דש"י ובדקיי"ל להלכה
(א) מגילה י"ט ע"א, מתניתין בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר, אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו ואם לאו קורא עמהו, ובגמ' אמר רבא לא שנו אלא שעתיד לחזור בלילי י"ד אבל אין עתיד לחזור בלילי י"ד קורא עמהו.

לפידוש דש"י למדנו כאן, דבן כרך שהלך לעיר בליל י"ד ודעתו לחזור לכרך בליל י"ד,
אינו נעשה לפרוז בן יומו ואינו קורא בי"ד כבני העיר אלא בט"ו כבן כרך, ואם אין דעתו לחזור לכרך בלילה אלא להשאר בעיר עד יום י"ד, הרי זה פרוז בן יומו וקורא בי"ד כאנשי העיר.

ובן הדין בבן עיר שהלך לכרך בליל י"ד, אם דעתו לחזור לעיר בליל ט"ו [שהוא זמן החיוב של בני הכרך] אינו נעשה למוקף בן יומו, וקורא בי"ד כבני העיר, ואם אין דעתו לחזור לעיר אלא להשאר בכרך עד יום ט"ו הרי זה מוקף בן יומו, ואינו קורא בי"ד אלא קורא בט"ו כאנשי הכרך.

והכי קיי"ל להלכה, כנפסק בשו"ע סימן תרפ"ח סעיף ה', וכמבואר שם במ"ב.

ביאור חידושו של רבא אם עתיד לחזור בליל י"ד

(ב) **וחידושו של רבא** אם עתיד לחזור למקומו בלילי י"ד וכו', בפשוטו יש לפרש שבא לחדש שלא נימא שכונת המשנה אם עתיד לחזור למקומו וכו' היינו שאם עתיד לחזור תוך שלושים יום ג"כ עדיין קורא כמקומו, וכמו שמצינו לגבי דינים אחרים שאינו שייך למקום החדש אא"כ הוא נשאר שם שלושים יום, ואתא רבא לפרש שאפילו אם רק בלילי י"ד אינו עתיד לחזור, כבר נעשה לפרוז בן יומו.

אמנם הרשב"א והריטב"א מפרשים דרבא אתא לאשמועינן דלא נימא שבן כרך שהולך בי"ד לעיר ודעתו לחזור ליל ט"ו לכרך שנשאר בן כרך גם בי"ד, כיון שדעתו להיות בכרך בזמן חיובו, קמ"ל רבא דכל שאין עתיד לחזור לכרך עד האיר היום די"ד נעשה פרוז, וקורא בי"ד.

ולדבריהן נמצא שכל חידושו של רבא הוא רק בבן כרך שהלך לעיר, אבל בבן עיר שהלך לכרך לא חידש רבא כלום.

ומפרשי' משמע דחידושה דרבא הוא אף בבן עיר שהלך לכרך, מדכתב בד"ה אין עתיד בסוף דבריו וה"ה לבן עיר וכו' אבל אין עתיד לחזור בלילי ט"ו וכו' אע"פ שסופו לחזור לאחר זמן, ומאריכות דבריו משמע קצת שמפרש כן בחידושה דרבא, [וכן משמע קצת מהא דבתחילת הדיבור כתב אע"פ שעתיד לחזור למחר ולא הדגיש שחזור למקומו בזמן הקריאה של מקומו].

מחלוקת המ"ב והחזו"א - אם תחילת היום קובע או תחילת הלילה

ג) השו"ע בסימן תרפ"ח סעיף ה' לא פירש מתי הגיע הבן כרך לעיר ומתי הגיע הבן עיר לכרך, ונחלקו בזה המ"ב והחזו"א.

דעת המ"ב דכל שהיה שם בתחילת היום שהוא עיקר זמן הקריאה, נעשה לפרוז בן יומו או למוקף בן יומו, ודעת החזו"א דדוקא אם כבר יצא ממקומו הקבוע בתחילת הלילה, שתחילת הלילה קובע דינו להיות פרוז בן יומו או מוקף בן יומו, [ועיין להלן אות י"ב אם זמן היציאה ממקומו קובע או זמן ההגעה למקום החדש].

ומסתברא שהמ"ב נקט שהאיר היום קובע, משום דחזינן בגמ' שאם עתיד לחזור למקומו הקבוע קודם האיר היום אינו נעשה לפרוז בן יומו או למוקף בן יומו, אבל יש לדחות שאין זה הכרח דבאמת תחילת הלילה קובע, אלא שצריך שיהא דעתו בתחילת הלילה להשאר שם עד זמן קריאה של יום, ואין מכאן הוכחה לקולא שסגי להיות בתחילת היום בלבד.

והחזו"א סימן קנ"ב סק"ב [ד"ה שם ב"ע שנתן דעתו], הביא ראייה מוכרחת מהירושלמי דתחילת הלילה קובע, וכן מבואר בלשון הריטב"א כשהן בדברי הרי"ף.

ועיין בהשלמות למקורות אריכות דברים בביאור פלוגת המ"ב והחזו"א. (נדפס בסוף הקובץ).

נפק"מ א' בין המ"ב לחזו"א - כשהיה בדעתו שלא לחזור ולבסוף חזר קודם שהאיר היום

ד) נפק"מ א' במחלוקת המ"ב והחזו"א, אם הגיע למקום החדש בתחילת הלילה על מנת להשאר שם עד שיאיר היום שנקבע דינו כמקום החדש, ולבסוף נמלך וחזר באמצע הלילה למקומו הקבוע, שהמ"ב הביא דעת הט"ז דבכה"ג נפקע דינו, ואינו חשוב לפרוז בן יומו או למוקף בן יומו, והיינו לשיטתו שדינו נקבע רק בהאיר היום, והחזו"א חולק על הט"ז וס"ל שכיון שנקבע דינו בתחילת הלילה להיות לפרוז בן יומו או למוקף בן יומו תו לא נפקע, [הובא בד"ח ח' ט'].

אמנם שמעתי מחתני שמואל נ"ו שאף אם ננקוט דנמלך נפקע דינו כדעת הט"ז, אין זה סותר את שיטת החזו"א דתחילת הלילה קובע ולא האיר היום, די"ל דאע"ג שכבר נקבע דינו להיות לפרוז בן יומו כיון שבתחילת הלילה היתה דעתו להשאר, מ"מ כיון שסו"ס נמלך פקע דינו, [א"ה, בהשלמות למקורות על דינים א - ה אות ט' (נדפס בסוף הקובץ) כתב בשם החזו"א בסימן קנ"ב סק"ה די"ל בענין זה דמעשה מבטל מחשבה].

ובחידושי הר"ן מבואר כהט"ז, ובחזו"א סימן קנ"ב סק"ה ד"ה ולכן, נדחק בכונת הר"ן, ועיי"ש שכונתו לר"ן שבריי"ף, אבל בחידושי הר"ן אי אפשר לפרש כדבריו, וכן בלחם משנה כתב לדקדק מהמגיד משנה כדעת הט"ז, אבל הפמ"ג חולק על הט"ז וכתב שאין לו מקור, ובשעה"צ כתב עיין בפמ"ג, ונראה שמאחר שהביאו בשעה"צ י"ל שחושש לו לדינא.

ולפי"ז בן כרך שהלך לעיר בתחילת ליל י"ד על מנת להשאר שם עד האיר היום די"ד, ובאמצע הלילה נמלך וחזר לכרך, [דלדעת הט"ז בטל ממנו שם פרוז, ופטור מקריאת י"ד, אבל לדברי הפמ"ג והחזו"א חייב בי"ד אף שהוא בכרך], אם קרא המגילה בכרך בברכה כדעת הפמ"ג והחזו"א שוב לא יוכל לקרוא בט"ו בברכה, דהמ"ב חושש לדינא שאין קוראין בב' ימים בברכה כדלהלן אות ז'.

ובחזו"א סימן קנ"א בד"ה ומש"כ הט"ז, הקשה על הט"ז דאם לא נקבע דינו בתחילת הלילה אימתי יקרא וכו' ויש לתרץ בפשיטות דאין לנו ליחוש שימלך.

ומה שהקשה בסימן קנ"ב סק"ה ד"ה והלח"מ, דלא מצינו שיהא פרוז בלילה ומוקף ביום ומשמע שכונתו להקשות דהוי ברכתו לבטלה, י"ל דכיון שהיה דעתו להשאר לא חשיב ברכה לבטלה וכמו שידוע מהחזו"א שקידושין בתנאי ולא קיים התנאי לא

חשיב ברכה לבטלה אף שהקידושין נתבטלו, ומ"מ ודאי נראה שאסור לו לימלך כדי לא לגרום שברכתו לא תחול.

ומה שהקשה שלא מצינו פרוז בלילה וכו' י"ל שאין הכי נמי עתה נתברר שלא היה פרוז, ויש הרבה בכגון זה.

נפק"מ ב' - כשהיה בדעתו לחזור ולבסוף נתעכב עד לאחר שהאיר היום

(ה) נפק"מ ב', רוב הראשונים הוסיפו בדינו של רבא דבעתיד לחזור קורא כמקומו, דגם אם בסוף נתעכב ולא חזר עד לאחר האיר היום, דגם כן אינו נעשה לפרוז בן יומו או למוקף בן יומו, [כדאיתא בר"ח רי"ף רמב"ם רמב"ן וכו', חוץ מהבעה"מ וריטב"א], וכן הוא בשו"ע.

ולשיטת החזו"א ניחא טפי דכיון דאזלינן בתר תחילת הלילה, הלכך כיון שכבר נקבע דינו שלא לקרוא כבמקום החדש אלא כמקומו הקבוע משום שהיה בדעתו לחזור למקומו, א"א שישתנה דינו.

אמנם בראב"ד וברמב"ן מפרשים דנתעכב היינו שלא הזדמן לו דרך ונתעכב באונס, ומבואר שאם נתעכב ברצון משתנה דינו, וזה קושיא לשיטת החזו"א, וכבר כתב בחזו"א סימן קנ"א ד"ה ומשנתינו, דהכל תלוי בדעתו בתחילת הלילה אם עתיד לחזור או לא ואינו תלוי בנעשה לבסוף, והיינו שאף בנתעכב מכל טעם שהוא אינו נעשה לפרוז בן יומו או למוקף בן יומו, משום שכבר נקבע דינו בתחילת הלילה.

ובסוף סימן קנ"ב נדחק לפרש שכוונתן של הראב"ד והרמב"ן אף במתעכב בשמחה וחפץ לב, דזה חשיב ג"כ כאונס וככפיה, שמוכרח לשנות החלטתו הראשונה.

אבל למ"ב ניחא שכתב וז"ל אף שלבסוף רואה שהוא מוכרח להתעכב שם, עכ"ל, והיינו דדוקא בכ"ה שיש לו הכרח, משא"כ כשמתעכב בשמחה וחפץ לב נעשה לפרוז בן יומו או למוקף בן יומו, וזהו כשיטתו שאף מי שבא באמצע הלילה מתחייב מדין בן יומו של המקום החדש. [הובא בדין כ"א].

ומיהו אפשר שלשון הרי"ף והרמב"ם שלא פירשו סיבת העיכוב משמע כהחזו"א, ואפשר שנחלקו בזה הראשונים, ובמאירי משמע כהראב"ד והרמב"ן שכתב דנתעכב מחמת סיבה, והשו"ע סתם. ועיין בהשלמות למקורות עוד נפק"מ בין המ"ב לחזו"א.

נראה דגם לדעת המ"ב צריך להיות בלילה שיעור זמן שיכול לקרות המגילה

(ו) **מסתימת המ"ב** בהקדמתו שכתב שהאיר היום קובע, משמע שאף בן עיר שבתחילת הלילה היתה דעתו להשאר בעיר, ואף אם כבר קרא המגילה בעיר, ולבסוף בא לכרך קודם האיר היום די"ד ודעתו להשאר שם עד אחרי האיר היום דט"ו, דנעשה מוקף בן יומו ונפקע דינו מלקרוא בי"ד ביום, [ומסתבר שאין לעשות כן לכתחילה, שגורם שבירך ברכה שאינה צריכה].

וה"ה בבן כרך שבא לעיר בסוף הלילה ואין לו שהות לקרוא המגילה בלילה, דנעשה לפרוז בן יומו וקורא המגילה ביום י"ד בלבד, ומ"מ נראה שצריך להשתדל שלא יבוא לידי כך שיתבטל מקריאה דלילה.

ושו"ר שברא"ש מדוקדק שצריך להיות גם בזמן קריאת לילה במקום החדש, מדכתב וכמו שמועיל לבן כרך להיות כבן עיר כשעמד שם ליל ארבעה עשר ומקצת היום שהוא זמן קריאתה של בני העיר וחלה עליו חובת קריאתו וכו', ומדוקדק מדכתב להיות בליל י"ד, וכן מדכתב שהוא זמן קריאתה ולא כתב כהמ"ב בהקדמה שקובע תחילת היום משום שהוא "עיקר קריאתה", וכן מדכתב וחלה עליו חובת קריאתו, משמע אף קריאת לילה.

וכן כתב הר"ן בסוף דבריו דבן יומו היינו ליל ט"ו ומקצת מהיום.

ולשון המ"ב שפירש דזמן קריאה היינו תחילת היום משום דעיקר קריאה הוא ביום, איתא ברשב"א ובריטב"א ובמ"א, ונראה שגם הם לא כתבו כן לומר שסגי בנמצא בתחילת היום בלבד, אלא כונתו לתרץ למה לא סגי שיהא רק בלילה שהוא ג"כ זמן קריאה, ולמה צריך שיהא אף במקצת היום, ועל זה תירצו משום שעיקר קריאתה ביום.

ועיין בט"ז שהקשה למה לא סגי שבקריאת לילה הוא נמצא במקום החדש, ולכן כתב לדינא דסגי שיהא בלילה שהוא זמן קריאה, [ועיין שם מה שנדחק לתרץ לשון הטור שכתב שצריך להשאר אף מקצת היום, דכונתו דאף לאחר שעלה עמוד השחר עדיין יוצא חובת לילה בשעת הדחק].

ולכן נראה כמו שנתבאר דצריך שיהא גם בלילה בזמן ששייך עדיין לגמור קריאתה בלילה, והיינו קודם עלות השחר כמו שכתבו המ"א (סימן תרפ"ז סק"א) והפוסקים וכן כתב המ"ב שם סק"ג דמשעלה עמוד השחר הוא יום, ולא דמי לק"ש שיכול לקרות ק"ש דלילה עד הנץ החמה משום שהוא זמן שכבה, ודלא כט"ז.

בחידוש הירושלמי שאפשר להתחייב בב' הימים

(ז) בירושלמי אמרו בן עיר שעקר דירתו לילי ט"ו נתחייב כאן וכאן.

וחידוש גדול נתחדש כאן, שדין מוקף בן יומו הוא גם בזה שעשה כבר את יום הפורים בפרוים, ולולי הירושלמי יש לפרש המשנה דוקא בבן עיר שהלך לכרך מיום י"ד ולא קרא בי"ד, שקורא בט"ו וכמו שמפרש רבא, והיינו שחז"ל תיקנו מוקף בן יומו כדי שלא יפטר לגמרי, אבל בזה שכבר קיים מצות פורים מדיכתי תיתי שיתקנו שיתחייב ביום נוסף, ובירושלמי נתחדש שאפשר להתחייב בב' הימים.

ואפילו בן כרך שהלך לעיר וקרא עמהם בי"ד מדין פרוז בן יומו, וחזר לכרכו בט"ו ג"כ לולא דברי הירושלמי י"ל שלא יחזור ויתחייב לקרוא בט"ו, כיון שכבר יצא ידי חובתו בי"ד.

וכבר הביאו הראשונים דתוס' ס"ל דפרוז בן יומו שחזר לכרך אינו חוזר וקורא בט"ו, וכתבו דבירושלמי מבואר שאפילו בן עיר שעקר לכרך חוזר וקורא בט"ו, וכ"ש בפרוז בן יומו שחזר לביתו שבכרך דחוזר וקורא בט"ו.

ומיהו עיקר הדבר שקורין ב' ימים איתא אף בבבלי בבן כפר שהקדים ליום הכניסה והלך לעיר בי"ד דחוזר וקורא עמהן.

ולדינא בחזו"א מבואר דקי"ל כהירושלמי ואף שדין זה ליתא בבבלי, אמנם בבה"ל משמע שחשש שלא לברך מדלא הביא דין זה רק בבה"ל, וכתב שם בתחילת הדברים שלא יסמכו על מה שכתב במ"ב לענין ברכה, ונראה שגם דין זה נכלל בדבריו. [ונתבאר בדין מ"ו נ'].

אם צריך עקירת דירה להתחייב בב' הימים

(ח) ולשון הירושלמי בן עיר "שעקר דירתו" לילי ט"ו, ובתחלה כתב בחזו"א סימן קנ"ב סוף סק"ב דלשון עקירת דירה אין הכוונה לעקור לעולם וכו', ואח"כ הביא מהריטב"א שמפרש עוקר דירתו ממש, [והריטב"א קאי על בעיית הירושלמי בבן עיר שהיה דעתו בי"ד לעקור באמצע ליל ט"ו לכרך אם נפטר מקריאת י"ד, והקשה האידן ס"ד שיפטר מקריאת י"ד, והא אפילו בן כרך קבוע שבא ליום י"ד בלבד לעיר קורא עמהן, וכ"ש זה שהוא בן עיר גמור, ותירץ דשאני הכא שדעתו לעקור מהעיר, ולכן אין עיכובו בעיר ביום י"ד עושה אותו לפרוז, וכאילו כבר פירש מהם ומחברתם דמי, ובחזו"א פירש דבריו שכבר לא ניהא ליה ישיבתו בעיר].

ובדינים העולים חשש לדינא לריטב"א [בד"ה ב"ע שנכנס לכרך], וכתב דכשלא עקר דירתו יקרא בלא ברכה.

אמנם זה פשוט שבן כרך שהלך לעיר בי"ד וקרא עמהן מצד היותו פרוז בן יומו, ואח"כ חזר לביתו שבכרך, שחוזר וקורא בט"ו בברכה, שהרי דירתו קבועה בכרך [הובא בדין כ"ג], וזה כ"ש מבן עיר שעקר דירתו לכרך שגם לפי הריטב"א קורא גם בט"ו בברכה, ודומיא למה שנתבאר להלן אות ט' מהחזו"א דחוזר לביתו שבכרך עדיף טפי שאין צריך להיות שם בתחילת הלילה. [ועיין מ"ש סוף אות ז' דמשמע בבה"ל שבכל האופנים לא יברך].

החוזר לביתו שבכרך בט"ו אם צריך להיות שם בתחילת הלילה

ט) לעיל באות ג' נתבאר שיטת החזו"א דתחילת הלילה קובע, ואמנם לענין בן כרך שהיה בי"ד בעיר מודה החזו"א שאף שחוזר באמצע הלילה דט"ו לכרך שלו דחוזר ומתחייב אף בט"ו, וזה מבואר בדינים העולים ד"ה חזר לכרכו [וכתבו בלשון ונראה], דשאני הכא שחוזר לביתו הקבוע. הובא בדין כ"ה.

ושמעתי מחתני שמואל נ"ו שהחו"ב מחמיר בזה, דעובדא היתה אצלו כשהיה גר בירושלים שאמר לו החו"ב שיקדים לנסוע לביתו קודם ליל ט"ו, ומ"מ נראה שאף לסברת החו"ב שחושש, י"ל שזה דוקא במי שנתחייב בי"ד מצד פרוז בן יומו, אבל בבן כרך שבא לעיר אחר שהאיר היום, אפשר שלכו"ע חוזר ומתחייב בט"ו אף שחוזר לאחר תחילת הלילה, וצל"ע. [עיין דין ל"ב].

בן ישיבה ששיבתו בפרזים וחוזר לבית אביו בכרך

י) בן ישיבה ששיבתו בפרזים ובית אביו בכרך, יש להסתפק כשבא לבית אביו בט"ו אם חשיב כחוזר לביתו שבכרך שאף אם יחזור באמצע ליל ט"ו יתחייב בט"ו, ושמעתי מהגר"י מייזליש שבהיותו לומד בסלבודקא בבני ברק, א"ל החזו"א שיגיד לבחורי הישיבה שבית אביהם בירושלים שיקדימו לבוא לבית אביהם קודם הלילה, ושאלתי את החו"ב שאפשר שבזמנם היו הבחורים חוזרים לביתם רק פעמים בודדות בשנה משא"כ היום, וקיבל. ומ"מ מידי ספק לא יצא. [הובא בדין כ"ט].

ולפ"ז אפילו אם בא לבית אביו קודם ליל ט"ו ג"כ לא יברך ולא יוציא אחרים, משום דעדיין יש להסתפק שאפשר שבן ישיבה החוזר לבית אביו לא חשיב כעקר דירתו.

(וכנ"ל אות ח' דלדעת החזו"א אין מברכין בלא עקירת דירה, ולדעת הבה"ל בלא"ה אין מברכין בב' הימים).

ומ"מ אומר על הנסים, [דבדין מ"ח נתבאר דדעת הגרמ"א והגרי"ב דמסתברא דבן ישיבה החוזר לבית אביו שבכרך הוי כעוקר דירתו לכרך, וקורא בט"ו בברכה, ועיין שם במקורות שנתבאר שאין ראייה מהוראת החזו"א הנ"ל לענין חוזר באמצע הלילה, לענין להתחייב בב' ימים, וא"כ כ"ש שאומר על הנסים. ובלאו הכי שמעתי משמיה דהחו"ב דאפילו בן עיר שהלך לכרך קודם צאת הכוכבים דט"ו, אומר על הנסים, וכן יש להביא ראייה שאומרים על הנסים גם בט"ו מהא דספק כרך שאומרים בב' הימים כמבואר במ"ב סימן תרפ"ח ס"ק י"ז].

בן עיר שנעשה למוקף בן יומו בי"ד שנפטר מי"ד אף שחזר לעירו, מ"מ אינו חייב בט"ו אא"כ יהיה בכרך בליל ט"ו

(יא) לשיטת החזו"א דנקבע דינו בתחילת הלילה אף שנמלך וחזר באמצע הלילה למקומו הקבוע וכמו שנתבאר באות ד', נמצא שכן עיר שהלך לכרך בתחילת ליל י"ד ודעתו להשאר שם עד אחרי האיר היום דט"ו, ואח"כ נמלך וחזר לעירו, עדיין נשאר למוקף בן יומו לענין ליפטר מי"ד, ופטור מקריאת מגילה אף שנמצא במקומו בעיר בהאיר היום די"ד, [משום שכבר נקבע דינו בתחילת ליל י"ד להיות למוקף בן יומו].

אמנם פשוט שאינו חייב לקרוא בעירו בט"ו כמוקף בן יומו, משום דלא גרע מאחד שדירתו בכרך שבא לעיר בליל ט"ו שאמרו בירושלמי שנפקע דינו מלקרוא בט"ו, וכ"ש הכא שלא יתחייב, כיון שעיקר דירתו כאן בעיר, ולא היה אלא מוקף בן יומו. הובא בדין ל"ח.

וכל זה מבואר בחזו"א בדינים העולים ד"ה ב"ע שיצא לכרך, ועיין שם שכתב שמחויב לחזור לכרך בליל ט"ו כדי להתחייב במגילה ולא להפטר מכאן ומכאן.

ועיין שם דאף אם דעתו לחזור לכרך באמצע הלילה כבר נתחייב בקריאת ט"ו. ונתבאר בדין מ"א ובמקורות שם.

לשיטת החזו"א - אם היציאה ממקומו קובע או ההגעה למקום החדש

(יב) בשיטת החזו"א דתחילת הלילה קובע, אינו ברור האם סגי שיצא ממקומו הקבוע בתחילת הלילה, או שצריך להגיע למקום החדש בתחילת הלילה, וישנן לשונות בחזו"א שסותרים בענין זה, [ואצלינו נוהגין להחמיר]. ועיין בגידון זה בדין י"ג י"ד ט"ו.

ולכאורה מסברא היה נראה להכריע שצריך שיהיה בתחילת הלילה במקום החדש, דכיון דסברת החזו"א שתחילת הלילה קובע א"כ צריך שיהיה מחויב בתחילת הלילה כהמקום החדש, ואמנם לענין בן כרך שהולך לעיר שפיר י"ל שכל שיצא מהכרך כבר נעשה בדרך לפרוז בן יומו וא"צ להגיע לעיר, דהא כל העולם קורין בי"ד חוץ מכרכים, משא"כ לענין בן עיר שהלך לכרך דכל זמן שלא הגיע לכרך אינו נעשה למוקף, האידך יקבע דינו בתחילת הלילה למוקף כל זמן שלא הגיע לכרך.

אמנם מהא דנסתפקו בירושלמי בבן עיר שנתן דעתו לעקור דירתו לילי ט"ו אם נפקע מקריאת י"ד משום מחשבתו, [כן הוא ברשב"א מגילה ה' ע"א ובתירוצו ראשון לריטב"א שם י"ט ע"א, (הובא בהשלמות למקורות על דין א-ה אות ה', נדפס בסוף הקובץ)]. והחזו"א סימן קנ"ב סק"ב כתב שספק הירושלמי רק לענין חיוב דט"ו אבל מי"ד ודאי שלא נפקע], ועיין שם בחזו"א שפירש דכונת הירושלמי דדעתו בי"ד לעקור דירתו באמצע ליל ט"ו, וא"כ מצאנו שאף לחזו"א שייך לומר שדעתו לצאת קובע דינו בתחילת הלילה להיות למוקף בן יומו אע"פ שלא יגיע לכרך אלא באמצע הלילה, ואף שהראשונים מפרשים שמסקנת הירושלמי דלא מהני ליפטר מקריאת י"ד, אפשר דהיינו דוקא בכה"ג שהגדון להפטר מי"ד אף שהוא עדיין בעיר, משא"כ הכא שהגדון הוא אם ביציאתו מהעיר חל עליו שם מוקף בן יומו אפשר דדעתו בלבד מהני, ומיהו להחזו"א שמפרש את הספק רק לענין ט"ו, נמצא שלמסקנת הירושלמי אינו מתחייב, והחזו"א יפרש שהוא משום שלא היה בכרך בתחילת הלילה.

דיני בן עיר ובן כרך

מחלוקת המ"ב והחזו"א אם דין פרוז ומוקף נקבע לפי תחילת היום או לפי תחילת הלילה

א. לדעת המ"ב דין פרוז בן יומו שקורא ב"ד, ודין מוקף בן יומו שקורא בט"ו, נקבע לפי המקום שהוא שם בתחילת היום, דהיינו האיר המזרחי.

ב. ונראה שאין די במה שיגיע למקום החדש מעט קודם שיאיר היום, אלא צריך שיהיה שם גם בסוף הלילה שיעור זמן שיכול לקרות המגילה קודם שיאיר היום².

ג. דין זה דתחילת היום קובע הוא אפילו כשבתחילת הלילה לא היה בדעתו לצאת ממקומו ונמלך באמצע הלילה לעקור למקום החדש³.

ד. ואפילו אם כבר קרא המגילה בלילה במקומו, ואח"כ עבר למקום החדש נקבע דינו לפי המקום החדש⁴, ומ"מ מסתברא שאם בירך על המגילה בלילה שצריך להשתדל להשאר שם⁵.

ה. לדעת החזו"א דין פרוז ומוקף בן יומו נקבע לפי המקום שהוא שם בתחילת הלילה⁶. ועיין בהשלמות למקורות שנתבאר שם בארוכה מחלוקת המ"ב והחזו"א [נדפס בסוף הקובץ].

ממנו חיובו ואין צריך לקרוא ב"ד ביום, כן מבואר מסתימת דברי המ"ב.

ה. כדי שלא לגרום שברכתו לא תחול, ואם חשיב שברכתו לבטלה עיין בהשלמות למקורות על דין ח' (נדפס בסוף הקובץ), ובשיעורים סוף אות ד' (נדפס בראש הקובץ).

ו. מבואר בחזו"א ריש סימן קנ"א, ובסימן קנ"ב ס"ק ה' וס"ק ב' [ובסק"ב ד"ה שם ב"ע הביא החזו"א ראייה מוכרחת מהירושלמי, וכן לשון הריטב"א כשדן על דברי הרי"ף שכתב לכך היתה דעתו בתחילת הלילה, והובא בחזו"א בסק"ו].

א. מ"ב סימן תרפ"ח ס"ק י"ב בהקדמה. ועיין בשיעורים אות ג' (נדפס בראש הקובץ).

ב. נתבאר בשיעורים אות ו' (נדפס בראש הקובץ).

ג. לדעת המ"ב הלילה אינו קובע, רק תחילת היום קובע.

ד. כגון בן עיר שקרא המגילה בעירו בליל י"ד ואח"כ נסע לדרך, ובתחילת היום היה בכרך [והיינו כשהיה בדעתו להישאר שם עד האיר היום דט"ו וכדלהלן דין ל"ד], נפקע

מכאן ואילך מסודר עפ"י סדר דינים העולים שבחזו"א^ז

בן כרך שהלך לעיר בי"ד ודעתו להשאיר שם, נעשה פרוז אפילו אם חזר לכרך ביום י"ד

ו. בן כרך שהלך לעיר, והוא שם [בעיר] בכניסת ליל י"ד, אם דעתו להיות בעיר עד האיר המזרח די"ד, נעשה פרוז וקורא עמהם בליל י"ד, [חזו"א]. ולדעת המ"ב גם כשהיה בכרך בליל י"ד ובא לעיר קודם שהאיר היום די"ד נעשה פרוז^ט.

ז. וכן קורא ביום י"ד אף אם כבר חזר לכרכו, [חזו"א].

מחלוקת הט"ז והחזו"א בחזר לכרך קודם האיר המזרח די"ד, אם הוא פרוז

ח. ואף אם בסוף נמלך ויצא מן העיר קודם האיר המזרח די"ד, הרי הוא פרוז וקורא בי"ד בכרך^י, [חזו"א].

ט. והמ"ב כתב בשם הט"ז שאם נמלך וחזר לכרך קודם שהאיר היום, אין דינו כפרוז, ואין קורא בי"ד בכרך שלו^י, וכן מבואר בר"י^י, ועיין במקורות לענין דיעבד^י.

לפרוז]. ועיין עוד בהשלמות למקורות (נדפס בסוף הקובץ).

יב. מ"ב סוף ס"ק י"ב, ועיין עוד בשיעורים אות ד' בפלוגתת הט"ז והחזו"א (נדפס בראש הקובץ).

יג. ובחזו"א סי' קנ"ב ס"ק ה' (ד"ה ולכן) נדחק בלשון הר"ן, אמנם כל זה בר"ן שעל הרי"ף אבל בחידושי הר"ן א"א לפרש אלא כהט"ז.

יד. מהמ"ב מוכח דביעבד אם קרא בי"ד בכרך שלו יצא לענין זה שלא יכרך שנית בט"ו, שהרי בשעה צ"ס"ק כ' כתב לעיין בפמ"ג, וכונתו שהפמ"ג חולק על דינו של הט"ז וס"ל שאין לזה מקור, וכבר כתב הביה"ל שלא יסמכו עליו לענין ברכה. ועיין עוד בהשלמות למקורות (נדפס בסוף הקובץ).

ז. חזו"א סי' קנ"ב ס"ק ו'.

ח. כנתבאר דעת החזו"א שצריך שיהיה שם בתחילת הלילה.

ט. כנתבאר דעת המ"ב שצריך שיהיה שם בתחילת היום, ובדין דעתו להיות בעיר עיין מה שנתבאר בשיעורים אות א' ב' (נדפס בראש הקובץ).

י. כן הוכיח בחזו"א סי' קנ"ה ס"ק ה' מהרא"ש, וכ"כ המ"ב שם, ובשעה צ"ס"ק י"ט כתב שכן הוא בפוסקים, ונמצא שקורא בכרך שלו בי"ד, ואפילו שחייב קריאתו הוא רק מדין פרוז בן יומו. ועיין עוד בהשלמות למקורות (נדפס בסוף הקובץ).

יא. ובחזו"א סי' קנ"ב ס"ק ה' האריך בדין זה, ונע"ש שהיה לו צדין לומר שלא נעשה

י. וצריך עיון לדעת המ"ז כשנמלך לצאת מהעיר קודם שהאיר היום, ולבסוף נתעכב ולא יצא מהעיר, אם דינו כפרוז וקורא ב"ד^{טו}.

מחלוקת המ"ב והחזו"א אם תלוי בדעתו בשעת יציאתו מביתו או בתחילת הלילה
יא. ואין נפקותא בדעתו בשעת יציאתו מביתו, אלא דעתו בכניסת ליל י"ד קובעת את דינו^{טז}, [חזו"א]. ועיין במקורות^{יז}.

יב. אבל המ"ב כתב דתלוי במחשבתו בשעת יציאתו מביתו^{יח}. ונראה דגם להמ"ב דוקא אם בכניסת ליל י"ד עדיין היתה דעתו להשאר בעיר עד אחר האיר המזרח, אבל אם קודם כניסת ליל י"ד כבר נמלך לחזור לכרך קודם האיר היום די"ד, אינו נעשה פרוז^{יט}.

האם הקובע הוא היציאה מהמקום הראשון או ההגעה למקום החדש

יג. יש להסתפק לדעת החזו"א שתחילת הלילה קובע את דינו, בן כרך שיצא לעיר האם די במה שיצא מהכרך בתחילת ליל י"ד, או שצריך להיות בעיר בתחילת ליל י"ד^כ.

יד. ויותר יש להסתפק בבן עיר שיצא לכרך בתחילת ליל ט"ו, האם די במה שעקר מהעיר בתחילת ליל ט"ו, או שצריך להיות בכרך בתחילת ליל ט"ו, שבזה יש יותר צד לומר שאם לא יהיה בכרך בתחילת הלילה שלא נעשה למוקף^{כא}.

יח. מ"ב שם.

יט. ובזה יתיישבו עיקר קושיות החזו"א שהקשה על המ"ב, וגם מתיישב בסברא, דאף דעתו בכניסת ליל י"ד קובעת. ועיין עוד בהשלמות למקורות (נדפס בסוף הקובץ).

כ. עיין להלן.

כא. עיין להלן דין כ"ב במקורות שיש לשונות בחזו"א לכאן ולכאן, ומה שיש לחלק בין בן כרך שיצא לעיר לבין בן עיר שיצא לכרך, דבן כרך שיצא לעיר אף שעדיין לא נכנס לעיר מ"מ כיון שעקר מן הכרך הרי הוא נמצא במקום של הפרוים דהדרכים חשיבי לפרוז, משא"כ בבן עיר שיצא לכרך דכל שלא הגיע לכרך עדיין אינו במקום המוקפין, ומיהו

טו. דאף דבעלמא בנתעכב בעיר ולא היה דעתו לזה לא נעשה לפרוז בן יומו, מ"מ י"ל דהכא שאני שהרי היתה דעתו בתחילת הלילה להשאר שם כשיאור היום, אלא שאח"כ נמלך, ואפשר דלבסוף כשנתעכב שם חשיב שנעקרה מחשבתו שנמלך לצאת, וחזרה דעתו שהיתה מתחילה להשאר שם, ולשון הט"ז דנמלך ויצא מסייע לזה שרק ביצא מן העיר הוא נפטר.

טז. ובחזו"א ריש סי' קנ"א ובסי' קנ"ב סק"ו כתב דאף שלשון הרא"ש דאזלינן בתר דעתו בשעת יציאתו מביתו אין כוונתו וכו'.

יז. ולענין דינא כבר כתב החזו"א שם דרוב הראשונים כתבו תחילת הלילה ולא הזכירו כלל את היציאה מביתו, אלא שהפוסקים נקטו שלשון הרא"ש בדוקא, ולכן העתיקו דבריו.

טו. ודעת החו"ב והגר"י ברטלר שצריך להיות במקום החדש בתחילת הלילה, בין בבן כרך שהלך לעיר, ובין בבן עיר שהלך לכרך.^{כב}

טז. וכן יש להסתפק לענין להיפטר מחיוב מקומו לדעת המ"ב שתחילת היום קובע דינו, בבן עיר שיצא מהעיר בליל י"ד, ולא הגיע לכרך אלא לאחר תחילת יום י"ה, אם פקע ממנו דין פרוז.^{כג}

יז. וכן יש להסתפק קצת בבן כרך שיצא מהכרך בליל ט"ו, ולא הגיע לעיר אלא לאחר תחילת יום ט"ו, אם פקע ממנו דין מוקף.^{כד}

בן כרך שהלך לעיר ודעתו לחזור לכרך בליל י"ד, אינו נעשה פרוז אפילו אם בסוף נשאר בעיר

יח. בן כרך שהלך לעיר קודם ליל י"ד, והיתה דעתו לצאת מהעיר קודם האיר המזרח די"ד, נשאר בן כרך, ואינו קורא בי"ד בלילה ולא ביום^{כה}, [חזו"א].

כג. דלענין להפקיע עצמו מחיוב מקומו י"ל דכל שכבר יצא ממקומו סגי, והלכך יש להסתפק גם להמ"ב בין בבן עיר שיצא לכרך בליל י"ד, ובין בבן כרך שיצא מהכרך בליל ט"ו, אם נפקע מחיוב מקומו אף שלא הגיע למקום החדש, ומ"מ בדין האחרון מסתבר להקל דהא דרכים חשיבי לפרוז, ויל"ע במה שכתב הריטב"א מגילה י"ט לענין הירושלמי של המפרש בימים (ממהדו"ק).

כד. עיין לעיל.

א"ה, הספיקות בדין י"ג י"ד הם לענין להתחייב כפי המקום החדש, והספיקות בדין ט"ז י"ז הם לענין להיפטר ממקום שיצא משם, ולכאורה ב' הספיקות יש היכי תימצי לדון בהם גם לדעת החזו"א וגם לדעת המ"ב, וצ"ע.

כה. מגילה י"ט א' בביאור המשנה, וכבר נתבאר לעיל דין י"ב שלדעת המ"ב גם אם בשעת יציאתו מביתו היתה דעתו כן.

אינו מוכרע די"ל דדין פרוז בן יומו אינו אלא כשדר שם, ולא בעוברי דרכים. ועיין עוד בהשלמות למקורות (נדפס בסוף הקובץ), ובשיעורים אות י"ב (נדפס בראש הקובץ).

כב. הוה עובדא בבן עיר גמור [קרית ספר] שהיה בתחילת ליל ט"ו בבני ברק [שהוא ספק מוקף], ובאמצע הלילה נסע לירושלים, והורה החו"ב שאינו נכלל בספק שמחמירין בבני ברק, ופטור מט"ו, והיינו משום דכדי להיות מוקף בן יומו צריך להיות באותו הכרך מתחילת הלילה עד תחילת היום, ולא מהני להיות בתחילת הלילה בכרך זה ובאמצע הלילה בכרך אחר [ומיהו אפשר דעת החו"ב כן רק לענין ספק מוקף אבל בודאי לא], והגר"י ברטלר הסכים עם דין זה אפילו בשני כרכים שהם ודאי מוקפים, ולפי"ז יש ללמוד בכל שכן דודאי שאם בתחילת הלילה יצא מהעיר או מהכרך, והיה בדרכים ולא הגיע למקום החדש בתחילת הלילה דלא מהני.

יט. ובוזה פשוט דכל שדעתו לצאת מהעיר קודם תחילת היום דאינו נעשה פרוז, ואין צריך שיהיה דעתו להגיע לכרך קודם תחילת היום^{יז}.

כ. ואף אם לבסוף נתעכב ונשאר בעיר אחר האיר היום די"ד, אינו נעשה פרוז^{יח}, [חזו"א].

כא. כתב החזו"א שאין זה דוקא בנתעכב באונס, אלא אף בחפץ להתעכב שם מחמת ריוח מומון או שאר מצוא חפציו, ואפילו מתעכב בשמחה וחפץ לבי^{יט}. ולשון המ"ב אף שלבסוף רואה שהוא מוכרח להתעכב, ומשמע דוקא כשיש סיבה לעיכוב, אבל מתעכב בשמחה וחפץ לב נעשה פרוז וקורא בי"ד^כ, ועיין במקורות^ל.

בן כרך שיצא לעיר אחרי תחילת ליל י"ד, מחלוקת החזו"א והמ"ב

כב. בן כרך שיצא מכרכו לעיר אחר כניסת ליל י"ד, נשאר בן כרך ואינו קורא בי"ד^{לא}, [חזו"א]. וכבר נתבאר בדין א' דלדעת המ"ב אם בתחילת יום י"ד יהיה בעיר נעשה פרוז וקורא בי"ד.

(נדפס בסוף הקובץ). ועיין בשיעורים אות ה' (נדפס בראש הקובץ).

כט. המ"ב לשיטתו שתחילת היום קובעת את דינו כנתבאר לעיל דין א', ולכן שייך לשנות דינו גם באמצע הלילה וליעשות פרוז, וה"ה לענין נמלך לבטל חיוב.

ל. מסתימת לשון הרמב"ם והשו"ע שכתבו דנתעכב ולא חזר קורא כמקומו משמע יותר כהחזו"א, והמאירי כתב נתעכב מחמת סיבה ומשמע כהמ"ב, ועיין בלחם משנה פ"א מהלכות מגילה ה"י מה שדקדק מדברי המגיד משנה, ומשמע כהמ"ב.

לא. דלדעת החזו"א הכל נקבע בתחילת ליל י"ד.

ובנידון שהובא לעיל דין י"ג י"ד אם סגי ביציאה מהכרך בתחילת הלילה או שצריך להגיע למקום החדש בתחילת הלילה, הנה הלשון כאן בחזו"א משמע שסגי במה שיצא מכרכו בתחילת הלילה, אמנם מאידך לעיל בדין ו' הובא מהחזו"א שכתב בן כרך שהלך

כו. דכל שאינו במקום החדש בתחילת היום אינו נעשה כאנשי אותו מקום, דין זה נמצא בב"ח, ולענינו בבן כרך שהלך לעיר יש בזה קצת רבותא, שלא אמרינן דכיון דהדרך ג"כ אינה מוקפת, והוא נמצא בדרך בתחילת היום הרי הוא עדיין פרוז. וצריך לעיין בריטב"א לענין הירושלמי דהמפרש בימים והולכי מדברות.

כז. הרי"ף הוסיף דין זה, ורוב הראשונים הסכימו עמו, והבעה"מ והריטב"א חולקים, ובשו"ע פסק כהרי"ף.

כח. חזו"א סוף סימן קנ"ב, דכל סיבה לשנות החלטתו הראשונה מיקרי הכא אונס, ונמצא דלהחזו"א בכל מצב שהוא מתעכב אינו נעשה לפרוז, והחזו"א לשיטתו דתחילת הלילה קובעת, ולכן כל שבתחילת הלילה היתה דעתו לצאת משם, וכבר נקבע דינו שאינו כפרוז, אי אפשר שישתנה הדין, וכמו שכתב החזו"א בסימן קנ"א ד"ה ומשנתנו, דלכן גם לא מהני נמלך לחזור ולבטל חיוב של תחילת הלילה וכנ"ל דין ח'. ועיין עוד בהשלמות למקורות

בן כרך שהיה בי"ד בעיר, וחזר לכרך קודם ליל ט"ז חייב גם בט"ו, ואפילו אם לא נשאר אח"כ בכרך

כג. בן כרך שהיה פרוז בן יומו בעיר, וחזר לכרכו קודם כניסת ליל ט"ו נתחייב גם בט"ו^ל, [חזו"א]. ויש לומר שקורא בט"ו בברכה^ל. [ועיין במקורות שבחזו"א משמע שקורא בלא ברכה^ל].

כד. ואף אם דעתו לצאת אח"כ מן הכרך קודם האיר היום דט"ו, ואפילו יצא מן הכרך קודם האיר היום דט"ו, מ"מ נשאר בחיובו, וקורא בט"ו לילה ויום^ל, [חזו"א]. ולדעת המ"ב שנתבאר בדין א' אם לא יהיה בכרך בתחילת יום ט"ו, פטור מט"ו.

בן כרך שהיה בי"ד בעיר, ודעתו לחזור לכרך באמצע ליל ט"ז חייב גם בט"ו

כה. בן כרך שהיה פרוז בן יומו בעיר, ונשאר בעיר בליל ט"ו, ודעתו לחזור וליכנס לכרכו קודם האיר המזרח דט"ו, נראה דחייב בט"ו, כיון שהוא בן כרך^ל, [חזו"א].

דהירושלמי לא קאי למסקנא שם והוא רק בלשון שאלה, ונתבאר בחזו"א שם סק"ב, ועיין בשיעורים אות ח' (נדפס בראש הקובץ). לג. דאף שהחזו"א חשש לשיטת הריטב"א דאין דין הירושלמי אלא בעקר דירתו, וכשלא עקר דירתו קורא בלא ברכה, וכדלהלן דין מ"ו, מ"מ הכא נמי הוי כמו עקר דירתו שהרי הוא בן כרך. [א"ה, וכן סתם להלן דין מ"ז שקורא בברכה].

לד. דבחזו"א שם סוף סק"ו הקשה סתירה בדברי הריטב"א, ומשמע שלא חילק בכך, ועי' בנכתב בסוגיא.

לה. דדינו כבן כרך, ובן כרך שהיה בתחילת ליל ט"ז בכרך ודעתו לצאת, ודאי נשאר בחיובו לקרוא בט"ו, והוא מסברא דזה שמצאנו שדעתו לצאת מהמקום מהני שלא נעשה דינו כבני המקום, הוא דוקא לענין פרוז ומוקף בן יומו, ולא במקומו הקבוע.

לו. כונת החזו"א בזה דאף דס"ל שצריך להיות בתחילת הלילה במקום החדש וכנ"ל

לעיר והוא שם בכניסת ליל י"ד, משמע שצריך להיות שם בתחילת הלילה.

ועוד עיין בחזו"א סי' קנ"ב תחילת סק"ב, וז"ל היינו שעקר דירתו בסוף יום י"ד ובכניסת ליל ט"ו כבר איננו במקומו, עכ"ל, ומשמע דאפילו בבן עיר שיצא לכרך סגי במה שיצא ממקומו בתחילת הלילה, וא"כ כ"ש שבן כרך שהלך לעיר דסגי ביוצא מהכרך קודם תחילת ליל י"ד, דהא דרכים יש להם דין פרוז שהרי אינם מוקפין חומה, וצ"ע.

לב. דין זה נלמד בכל שכן ממה שאמרו בירושלמי דבן עיר שהלך לכרך בליל ט"ו קורא כאן וכאן, וכלדהלן דין מ"ו, שהרי בי"ד היה בעיר ונתחייב מדין פרוז בן יומו, ובט"ו הוא בכרך, וכאן עדיף טפי שהרי הכרך הוא מקומו הקבוע, ולולא הירושלמי היה מקום לומר שא"א להתחייב בב' הימים, וכל דין דמוקף בן יומו נאמר רק על אותו שלא קרא בי"ד, וכבר כתבו הרשב"א והריטב"א דשיטת תוס' דאינו קורא בט"ו, ואמנם הרא"ש פ'

[עיין במקורות] יו.

כו. ואף אם לבסוף נתעכב ונשאר בעיר, קורא בט"ו בעיר^{לח}.

בן כרך שהיה בי"ד בעיר, ודעתו להשאיר שם כל ליל ט"ז פטור מט"ו

כו. בן כרך שהיה פרוז בן יומו בעיר, ודעתו להשתקע בעיר עד אחר האיר המזרח דט"ו, נפטר מט"ו^{לס}, [חזו"א]. ונראה דהלשון להשתקע לאו דוקא דהוא הדין במתעכב בעיר באונס^מ.

דעכ"פ אין צריך להיות בכרך בתחילת ליל ט"ו.

לז. [א"ה, עיין בשיעורים אות ט' (נדפס בראש הקובץ)], והובא שם הוראת החו"ב להחמיר שגם בן כרך שהיה פרוז בי"ד בעיר, יחזור לביתו שבכרך קודם ליל ט"ו.

לח. כמו בשאר דעתו לחזור דאם נתעכב לא נשתנה דינו, וכן מבואר בחזו"א בדינים העולים ד"ה ב"ע שיצא, שאם דעתו לחזור לכרך קודם האיר היום דקורא בעיר ביום ט"ו, ע"ש.

לט. דין זה נלמד בכ"ש מדין הירושלמי, דבן כרך שעקר דירתו קודם ליל ט"ו נפטר מכאן ומכאן, וכדלהלן דין ל', וכ"ש כאן שהיה פרוז בי"ד, ואפשר דאף להריטב"א דס"ל דאין דין הירושלמי אלא כשעקר דירתו לכרך מודה בזה דאין צריך עקירת דירה, דכיון שהיה פרוז בי"ד נמשך דינו כפרוז אף לט"ו, ועוד י"ל דאפילו להרא"ש דס"ל דכל דין הירושלמי לא קיימא למסקנא, היינו משום דס"ל דגם דין בן כרך נקבע בהאיר היום די"ד, וכיון שהיה בי"ד בכרך אינו יכול ליפטר מט"ו, משא"כ הכא שהיה בעיר לא יתחייב בט"ו.

מ. דהרי נתעכב באונס הוי כמו הביאוהו באונס, ופשוט דבן כרך שהביאוהו באונס לעיר בליל ט"ו שנפטר מכאן ומכאן, שהרי לא היה בכרך, וכמו שנתבאר בחזו"א סק"ב, וכדלהלן דין מ"ד.

דין ה', מ"מ בן כרך החוזר לכרכו אין צריך להיות בתחילת הלילה בכרך שלו, ואף אם דעתו להיות שם רק באמצע ליל ט"ו סגי בכך להתחייב בט"ו.

ועיקר הדבר יש ללמוד מהגמ' שבן כרך אין צריך להיות בתחילת הלילה בכרכו, שהרי מבואר בגמ' לשיטת רש"י דבן עיר שהלך לכרך בתחילת ליל י"ד ואין דעתו להישאר שם עד האיר היום דט"ו, הרי זה נשאר בן עיר וקורא בי"ד בכרך אף שאינו נמצא בעיר וגם אין דעתו להיות שם, וכמבואר להלן דין מ"ב.

ואמנם אין להוכיח משם לנידון דידן, שהרי שם חזינן דעדיף טפי, דהא שם אפי' אם אין דעתו להיות בעיר כל י"ד ודעתו לחזור לעיר רק בליל ט"ו ג"כ חייב בי"ד, וכאן עכ"פ צריך להיות דעתו לחזור לכרך באמצע ליל ט"ו, והיינו משום דכאן בי"ד היה פרוז בן יומו, ואם לא יהא דעתו לחזור לכרך ישאר דינו כפרוז.

ועוד דמהירושלמי מוכח דכל הדין הנ"ל דבן עיר שהלך לכרך בי"ד שאין צריך להיות בעיר בי"ד, הוא דוקא בבן עיר שהלך לכרך, אבל בן כרך שהלך לעיר בט"ו מבואר בירושלמי שנפטר מכאן ומכאן כדלהלן דין ל', ולא אמרינן שכיון שהוא בן כרך הרי זה חייב בט"ו אף אם אינו בכרך בט"ו, וע"כ שיש חילוק בין בן עיר שהלך לכרך לבן כרך שהלך לעיר, (א"ה, עיין מה שנתבאר בזה בתחילת ההשלמות למקורות), ומ"מ לעניננו י"ל

כה. וכשדעתו להשתקע בעיר עד אחר האיר המזרח דט"ו שנפטר מט"ו, היינו אפילו אם בסוף נמלך וחזר לכרך קודם שהאיר המזרח^{מא}, ולדעת המ"ב שנתבאר בדין א' אם חזר לכרך קודם שהאיר המזרח דט"ו, קורא בט"ו.

בן ישיבה שבפרזים ובית אביו בכרך, אם דינו כבן כרך החוזר לביתו שגם אם חוזר באמצע ליל ט"ו חייב בט"ו

כט. צ"ע בבן ישיבה ששייבתו בפרזים ובית אביו בכרך, והיה בי"ד בישיבה, ובא לבית אביו בליל ט"ו קודם שהאיר המזרח, אם דינו כבן כרך שהיה פרוז בן יומו החוזר לכרכו שמתחייב בט"ו אפילו כשחוזר באמצע הלילה^{מב}, ועיין במקורות בעובדא מהחזו"א שהורה שאין צריך לקרות בט"ו^{מג}.

ולכאורה לפי מאי דקיי"ל דבעקר דירתו לכרך ודאי מתחייב בב' הימים, וכדלהלן דין מ"ו, הכא נמי י"ל שחייב לקרוא בט"ו, ועכ"פ בלא ברכה^{מד}.

בן כרך שהלך לעיר בתחילת ליל ט"ו ודעתו להשאר שם נפטר מב' הימים

ל. בן כרך שיצא לעיר קודם כניסת ליל ט"ו על מנת שלא לשוב לכרך עד האיר המזרח דט"ו, נפטר מט"ו^{מה}, [חזו"א], ונמצא שנפטר מב' הימים. אמנם למה שנתבאר

גוונא. ועיין עוד בענין זה בשיעורים אות י' (נדפס בראש הקובץ).

מד. דהא חזינן דאפילו דהריטב"א ס"ל שאי אפשר להתחייב בב' הימים, מ"מ כשעקר דירתו לכרך מתחייב בב' הימים, וכן בן ישיבה החוזר לבית אביו שבכרך נתבאר להלן דין מ"ח דמסתברא שדינו כעוקר דירתו לכרך ומתחייב בב' הימים, וא"כ ה"ה בן ישיבה החוזר לבית אביו באמצע הלילה שחייב בט"ו, ועכ"פ בלא ברכה.

מה. דין זה שנפטר מב' הימים איתא בירושלמי, והביאוהו רוב הראשונים, [אמנם הרא"ש ס"ל דבן עיר שהיה בכרך בליל י"ד ודעתו להיות שם עד אחר האיר המזרח די"ד, דחל עליו שם בן כרך, ואפי' אם ישוב לעירו בט"ו נשאר בן כרך וקורא בט"ו בעירו, והיינו

מא. כנתבאר בדין ח' לדעת החזו"א, ואף דהתם איירי שלא להפקיעו מחיוב שכבר נתחייב מ"מ פשוט דה"ה שנקבע דינו לענין פטור.

מב. דלכאורה יש לומר דכיון דבית אביו בכרך הרי הוא כבן כרך, ואף כשבא באמצע הלילה לכרך נתחייב בט"ו, וכנ"ל דין כ"ה.

מג. אמר הגר"י מייזליש דבדידיה הוי הך עובדא, והחזו"א אמר לו שא"צ לקרוא בט"ו כלל, והחזו"ב נסתפק בדין זה, ואמרתי לו האי עובדא, ואמר א"כ למה באת בשאלה, ואמרתי שאפשר שר' יעקב לא היה רגיל לחזור לבית אביו כמו הנהוג כיום, ואמר החזו"ב שאין הכי נמי דלפי"ז אין ראייה מעובדא זו, אמנם אח"כ אמר הגר"י מייזליש שהחזו"א אמר לו שיאמר הוראה זו בישיבה, ולפי"ז משמע שהוא בכל

להלן דין מ"ו שהחזו"א חשש לשיטת הריטב"א שצריך עקירת דירה, יקרא בט"ו בלא ברכה^מ.

לא. המ"ב לא כתב דין זה שנפטר מב' הימים, ומשמע דס"ל להלכה שאי אפשר להפטר מב' הימים, וקורא בט"ו בברכה^מ, וצ"ע מ"ט לא נחשוש שלא יברך.

בן כרך שהלך לעיר בתחילת ליל ט"ז ואין דעתו להשאיר שם, חייב בט"ז

לב. ואם דעתו לחזור למקומו לכרך קודם האיר המזרח דט"ו, חייב כדין מוקף לילה ויום^{מח}, [חזו"א].

בן כרך שהלך לעיר לאחר תחילת ליל ט"ז

לג. בן כרך שיצא מהכרך לאחר כניסת ליל ט"ז חייב כמוקף לילה ויום^{מט}, [חזו"א]. ולדעת המ"ב שנתבאר בדין א' יקרא בט"ו בלא ברכה^נ.

מז. במ"ב לא העתיק כלל דין הירושלמי לא לענין להתחייב בב' הימים ולא לענין להיפטר מב' הימים, ובביה"ל העתיק דין הירושלמי רק לחומרא לענין להתחייב בב' הימים בבן עיר שהלך לכרך וכדלהלן דין נ', ומשמע דעת המ"ב דלחומרא חיישינן לדין הירושלמי, וא"כ בנידון דידן יש לחוש לחומרא, שלא יברך בט"ו, ומסתימת המ"ב משמע שקורא בט"ו בברכה, ואפשר דאין להוכיח מסתימת המ"ב שקורא בט"ו בברכה, דכיון שהוא היכי תימצא רחוקה לא הביאו המ"ב ויל"ע, ובנכתב על הסוגיא כתבנו שיש קצת ראייה מהרמב"ם ומהשו"ע דלא ס"ל מדין הירושלמי.

מח. כנתבאר לעיל דין כ"ה במקורות, וכל שכן ככה"ג שלא היה פרוז בן יומו שאין צריך להיות בתחילת הלילה בכרכו.

מט. כנתבאר לעיל דין כ"ד במקורות, דבן כרך שהוא בתחילת הלילה בכרך שלו חייב בט"ו אף אם דעתו לצאת מהכרך קודם האיר היום.

נ. שהרי עיקר החיוב הוא בהאיר היום, ולהיפטר לגמרי ג"כ אי אפשר כנ"ל דין ל"א, ולכן יקרא בט"ו בלא ברכה.

דגם מוקף בן יומו נקבע בי"ד, וא"כ כ"ש בנידון דידן שהיה בכרך שלו בתחילת י"ד שכבר נתחייב בט"ו וא"א שיפקע חיובו כשיצא מהכרך].

ועיקר דינא דהירושלמי הוא דבר מחודש, דלולא הירושלמי יש לומר דדין זה דפרוז שנמצא בכרך נפקע מחיוב י"ד היינו דוקא משום שחל עליו חיוב דמוקף, משא"כ הכא דבהגעתו לעיר אינו נעשה לפרוז שהרי בא רק בט"ו, מנא לן שנפטר מחיוב דט"ו, ואף לדעת הראב"ד דס"ל דבן עיר שהלך לכרך בי"ד ודעתו להשאיר בהאיר היום די"ד נעשה מוקף לענין שנפטר מי"ד, ואינו מתחייב בט"ו אא"כ ישאר בכרך בט"ו, מ"מ יש לו חיוב להשאיר בט"ו בכרך כדי להתחייב בקריאה דט"ו, וכדלהלן דין ל"ט, משא"כ הכא שאינו נעשה כלל לפרוז לענין קריאה, מנא לן לחדש דפרוז דט"ו מפקיע דין המוקף שלו.

מו. כנתבאר להלן בדין מ"ו שהחזו"א חשש לדעת הריטב"א לקולא שמא אינו מתחייב כשלא עקר דירתו לכרך, כ"ש הכא שיש לחוש לריטב"א לחומרא, שאם לא עקר דירתו מהכרך, שיקרא בט"ו בלא ברכה.

בן עיר שהלך לכרך בי"ד ודעתו להשאיר שם עד האיר היום דט"ז נפטר מי"ד, ואפילו אם בסוף חזר לעיר בי"ד

לד. בן עיר שיצא לכרך, ודעתו בכניסת ליל י"ד להשתקע בכרך עד האיר המזרח של ט"ו, נפטר מי"ד ואינו קורא בליל י"ד^נ, [חזו"א]. ולדעת המ"ב שנתבאר לעיל דין י"ב צריך שיתכוין לכך בשעת יציאתו מביתו^{נב}.

לה. ואפילו אם לבסוף נמלך וחזר לעירו קודם האיר היום אינו קורא בי"ד, [חזו"א]. וכוונתו אפילו חזר קודם האיר היום די"ד^נ.

לו. אבל לדעת המ"ב שם"ל כהט"ז שנתבאר לעיל דין ט', אם לבסוף חזר לעירו קודם שהאיר היום די"ד, קורא בי"ד^נ.

לז. ולדעת הט"ז אפשר דאפילו כשחזר לעיר אחר שהאיר המזרח די"ד, שקורא בי"ד^נ.

והמ"ב בסוף ס"ק י"ב הביא דברי הט"ז רק לענין בן כרך שהלך לעיר ולא לענין בן עיר שהלך לכרך, ואפשר שנסתפק לענין חזר לאחר האיר היום די"ד, ויבואר בדין הבא. ואף שהמ"ב רמז לדין הט"ז גם בבן עיר שהלך לכרך, שהרי כתב, וזה לשונו, אז חל עליו שם מוקף וקורא עמה ביום ט"ז אפילו אם אח"כ חזר לעירו ביום ט"ז קורא שם אם לא קרא בתחילה בכרך, ע"כ. ומשמע דדוקא בחזר אחר האיר היום דט"ז, משא"כ בחזר קודם לכן, מ"מ לא הביאו להדיא אלא לענין בן כרך שהלך לעיר.

נה. לכאורה לדעת הט"ז צריך לומר דכמו דס"ל דבן כרך שהלך לעיר והיתה דעתו להשתקע בעיר בהאיר היום, ולבסוף לא נתקיימה מחשבתו, שנפקע ממנו דין פרוז, ה"ה בבן עיר שהלך לכרך שנתבאר שצריך שיהיה דעתו להתעכב שם עד האיר היום דט"ז, שאם לא נתקיימה מחשבתו, וחזר לעיר קודם ט"ז שפקע ממנו דין מוקף, ואגלאי מילתא שהוא פרוז, ואף שלא קרא בלילה מ"מ יתחייב בקריאה דיום, והרי לענין להתחייב בקריאה דט"ז מבואר בדין הבא

נא. כשיטת רש"י ורוב הראשונים שאינו נפטר מקריאת י"ד אלא אם כן דעתו להיות בט"ז בכרך, ודלא כדעת הראב"ד והרא"ש, דהראב"ד ס"ל דאף אם אין דעתו להשתקע בכרך אלא עד האיר המזרח די"ד נפטר מי"ד, והרא"ש ס"ל שגם מתחייב בקריאה דט"ז ואפילו אם יחזור לעירו, והובא לעיל במקורות לדין ל'.

נב. כנתבאר שם דהאחרונים ס"ל דתלוי בשעת יציאתו מביתו, והיינו שבאו להוסיף שאף בשעה שיוצא מביתו צריך לקבוע במחשבתו שישתקע בכרך בהאיר היום דט"ז.

נג. החזו"א לשיטתו שהכל נקבע בתחילת הלילה, ואף אם חזר לעירו קודם האיר היום אין משנתה דינו.

נד. כמו שנתבאר לעיל בדין ט' לענין בן כרך שהלך לעיר, ה"ה בבן עיר שהלך לכרך, וכן הוא להדיא בט"ז סי' תפ"ח סוף ס"ק ו', וזה לשונו, קשה למה לא נזיל בתר קריאת הלילה שאם היה בדעתו של בן עיר להיות כל הלילה בכרך עד התחלת היום [ולרמב"ם היינו ט"ז כמבואר בדבריו לעיל] וכן עשה, עיין שם.

לח. ומ"מ לענין להתחייב בקריאה דט"ו אינו מתחייב אא"כ היה בליל ט"ו בכרך"י, ואז אפילו אם חזר לעיר באמצע ליל ט"ו נשאר בחיובו דט"ו, ולדעת המ"ב שנתבאר בדין א' מסתברא שצריך להיות בכרך בהאיר היום דט"ו"י, ואז אף שחזר אח"כ לעיר נשאר בחיובו דט"ו, וכן משמע במ"ב"י.

לט. וכשחזר לעירו באופן שפטור מקריאה די"ד, חייב לחזור לכרך בט"ו ולקרות עמהם"י, [חזו"א].

מ. ואם נשאר בעיר בכניסת ליל ט"ו על מנת להיות בעיר עד אחר האיר היום, נפטר מט"ו"י, [חזו"א]. ועיין במקורות שלדעת המ"ב יש לומר שיקרא בט"ו בלא ברכה"ס.

אם אח"כ חזר לעירו ביום ט"ו קורא שם אם לא קרא מתחילה בכרך, עכ"ל, ומבואר דדוקא בחזר ביום ט"ו, והלשון משמע ביום ולא בלילה, ועכ"פ מסתברא דהדין אמת דגם כאן נקבע בהאיר היום.

נט. נלמד מהראב"ד דס"ל דבן עיר שהלך לכרך ודעתו להשאר בכרך בהאיר היום די"ד דנעשה מוקף לענין ליפטר מקריאה די"ד, ועדיין אינו מתחייב בקריאה דט"ו אלא אם כן ישאר בט"ו בכרך, וכתב הראב"ד דודאי שדינו שצריך להתעכב בכרך לט"ו, והריטב"א הביא שיטת הראב"ד, ולשונו שם וכופין אותו להשאר שם בט"ו, ולפי"ז ה"ה לדין בכה"ג שהיתה דעתו להשתקע בט"ו בכרך שצריך לחזור מהעיר לכרך.

ס. דהא אפילו בן כרך שיצא קודם ליל ט"ו מהכרך נפטר מקריאה דט"ו כדאמרינן בירושלמי, וכדלעיל דין ל', ואף דהחזו"א חשש לשיטת הריטב"א דדוקא בעקר דירתו מהכרך וכדלהלן דין מ"ו, הכא עדיף טפי מעקר דירתו שהרי דירתו הקבועה בעיר.

סא. הנה מסתברא דאפילו להמ"ב שלא הביא דין הירושלמי, וכלעיל דין ל"א, מ"מ הכא יש לומר דמודה שנפטר מט"ו, דדוקא התם דמיירי בבן כרך שיצא לעיר י"ל דכל בן כרך אינו יכול להיפטר מט"ו אלא אם כן נעשה פרוז בן יומו, ודומיא דבן עיר שהלך לכרך

שאינו מתחייב בט"ו כשחזר לעירו קודם ט"ו, ועל כרחק שעדיין לא חל עליו שם מוקף, וממילא חייב בקריאה די"ד, דכל שלא חל עליו דין מוקף בן יומו לא נפקע מדין פרוז.

ואפשר דלכך הביא המ"ב דין הט"ז רק בבן כרך שהלך לעיר ולא בבן עיר שהלך לכרך כנתבאר לעיל, משום דנסתפק בזה להט"ז אם דוקא כשחזר קודם שהאיר היום או גם אם חזר לאחר שהאיר היום.

נו. דקיי"ל כהראב"ד דבן עיר שהיה בכרך וחזר לעירו קודם ליל ט"ו אינו מתחייב כמוקף, ודלא כדעת הרא"ש, (הובאו שיטתם לעיל במקורות לדין ל' ל"ד), והחזו"א סי' קנ"ב סק"א כתב דגם הרמב"ן ס"ל כן. [א"ה, עיין להלן דין מ"א דהכא אין צריך להיות בתחילת הלילה בכרך, וסגי שיהיה שם באמצע הלילה].

נז. כנתבאר דעת המ"ב דבהאיר היום נקבע החיוב, וה"ה הכא דמסתברא דאינו מתחייב בט"ו אא"כ הוא נמצא בהאיר היום בכרך, ואע"ג דלא דמי לבן כרך שהלך לעיר, דהכא הרי כבר חל עליו שם מוקף קודם לכן לענין לפוטרו מקריאת י"ד, מ"מ לא שנא.

נח. זה לשון המ"ב, בן עיר שהלך לכרך וכו' אבל אם בעת נסיעתו לא היה בדעתו לחזור מן הכרך אלא לאחר זמן הקריאה וכו' אז חל עליו שם מוקף וקורא עמהן ביום ט"ו ואפילו

מא. ואם דעתו לחזור לכרך קודם האיר היום דט"ו, קורא בעיר בליל ט"ו, וקורא ביום ט"ו בין שהוא בעיר בין שהוא בכרך, והרי דינו כבן כרך שהלך לעיר, כיון שנפטר מי"ד מחמת שניתן לו דין בן כרך^{סב}, [חזו"א].

בן עיר שיצא לכרך ודעתו לחזור לעיר קודם האיר היום דט"ו, חייב בי"ד

מב. בן עיר שיצא לכרך, ודעתו בכניסת ליל י"ד לחזור לעירו קודם האיר המזרח דט"ו, קורא בי"ד לילה ויום^{סג}, [חזו"א], ועיין במקורות^{סד}.

מג. ואם לבסוף נמלך ונשאר בט"ו בכרך, אם בכניסת ליל ט"ו חשב להיות בכרך עד אחר האיר המזרח, נעשה מוקף ליומו, וקורא בט"ו, ואפילו חזר לעירו^{סה}, [חזו"א]. ולדעת הט"ז שנתבאר בדין ט' אם חזר לעירו קודם האיר המזרח דט"ו, אינו קורא בט"ו.

הירושלמי דאינו מתחייב בט"ו, וכתבאר בחזו"א סי' קנ"ב סק"ב ד"ה שם ב"ע שנתן וכו', מ"מ הכא אם דעתו לחזור לכרך באמצע ליל ט"ו, קורא בט"ו, וכמו שביאר החזו"א והרי דינו כבן כרך שהלך לעיר וכו', וכתבאר לעיל דין כ"ה דבן כרך החוזר לכרכו א"צ להיות בתחילת הלילה לכרכו, הכא נמי דינו כבן כרך משום שנפטר מי"ד מחמת שניתן לו שם בן כרך.

סג. כשיטת רש"י ורוב הראשונים דבן עיר אינו נעשה למוקף בן יומו אלא אם כן דעתו להיות בכרך בט"ו, ודלא כשיטת הרא"ש שגם אם דעתו להיות בכרך בי"ד נעשה מוקף בן יומו.

סד. עיין בפמ"ג שנראה שחשש לשיטת הט"ז דגם הרמב"ם והשו"ע פסקו כהרא"ש, וע"ש בפמ"ג דגם הא"ר חשש לשיטה זו, אמנם במ"ב ובחזו"א מבואר דאין לחוש לשיטת הרא"ש.

סה. דהא אפילו בן עיר ממש שהיה בעירו בי"ד והגיע לכרך בכניסת ליל ט"ו, ודעתו להשאר בכרך עד האיר המזרח קורא אף בט"ו, וכל שכן הכא.

שנפטר מי"ד משום שנעשה מוקף בן יומו בזמן הקריאה, וכשלא נעשה פרוז בזמן הקריאה, דהיינו כשהבן כרך נמצא בעיר בט"ו ס"ל להמ"ב שלא נפטר מחיובו דבן כרך, משא"כ הכא שהוא בן עיר באמת דהא הוי ביתו, יש לומר דמודה המ"ב דנחשב לפרוז ליפטר מט"ו.

אלא דעדיין יש לומר דלולא הירושלמי אין לנו לחדש כלל ששייך להפטר לגמרי מקריאת המגילה, ואף בכה"ג קורא בט"ו בלא ברכה, וכל שכן דאפשר שיש לחוש לאחרונים (ט"ז וא"ר) שפסקו כהרא"ש דבן עיר שדעתו להיות בכרך בי"ד שנעשה למוקף, וקורא בט"ו בברכה, ואפילו כשלבסוף חזר לעירו קודם ליל ט"ו, ואף שהמ"ב לא הביאם, מ"מ אולי גם זה נכלל במה שכתב בביה"ל שלא לסמוך עליו לענין ברכה.

סב. כוונת החזו"א לחדש בזה, דאע"ג דהירושלמי מסתפק בבן עיר שנתן דעתו בי"ד לעקור לכרך בליל ט"ו לאחר כניסת הלילה, והיינו שבתחילת ליל ט"ו עדיין יהיה בעיר, אלא שדעתו לעקור בהמשך הלילה לכרך, אם מתחייב בט"ו, (עיין בהשלמות למקורות על דין א-ה אות ה', נדפס בסוף הקובץ), ומסקנת

מד. וכשנשא ב"ו בכרך, היינו אפילו אם נתעכב שם באונס^ס.

מה. ולפי מה שנתבאר להלן דין מ"ו שהחזו"א חשש לשיטת הריטב"א שצריך עקירת דירה, הכא נמי קורא ב"ו בלא ברכה^ס.

בן עיר שהלך לכרך בסוף י"ד, אם מתחייב בב' הימים

מו. בן עיר שנכנס לכרך בסוף י"ד, על מנת להיות בכרך עד אחר האיר היום דט"ו, נעשה מוקף בן יומו, וקורא ב"ו לילה ויום^ס, ולא יברך אלא אם כן עקר דירתו לכרך^ס, [חזו"א].

מז. ואם הוא בן כרך והיה בעיר בי"ד וחוזר לביתו שבכרך, הוי כעוקר דירתו, וקורא גם ב"ו בברכה^ע.

כדי לחדש שכיון שנעשה ב"ו מוקף הרי זה נפטר מקריאת י"ד, וכמו שתמהו בזה בירושלמי הא בן עיר שהלך לכרך זמנו מוקדם ע"ש, אבל בעיקר דין מוקף בן יומו יש לומר דכו"ע מודו שהוא אף בנמצא בכרך רק ב"ו, וכדעת הירושלמי. ועיין עוד בשיעורים אות ז' ח' (נדפס בראש הקובץ).

סט. החזו"א חשש לשיטת הריטב"א דמשמע שמפרש הירושלמי דוקא כשעקר דירתו לכרך ולא ניחא ליה יותר ישיבתו בעיר, ומסתברא דגם המ"ב ס"ל שלא יברך שהרי לא הביא דין זה רק בביה"ל, ובמ"ב לא כתבו, ומשמע שמה שכתב בביה"ל שלא לסמוך עליו לענין ברכה קאי גם על זה.

[א"ה, לענין אמירת על הניסים בבן עיר שבא לכרך קודם צאת הכוכבים דט"ו, נמצא בכתבים שאמר הגרי"מ רוטנברג בשם החו"ב שאומרים על הניסים ב"ו¹].

ע. כנ"ל דין כ"ג, [א"ה, ושם כתב שיש משמעות בחזו"א דגם בכהאי גוונא קורא בלא ברכה, וצ"ע].

סו. כמו שכתב החזו"א סק"ב סוף ד"ה ירו' פ"ב ה"ג, ובסק"א ד"ה והרמב"ן, ועיין לעיל דין כ"ז שנתבאר דאפי' בנתעכב באונס משתנה דינו, דהוי כמי שלקחוהו באונס מהכרך לעיר קודם כניסת ליל י"ד, וה"ה הכא לפי מאי דקיי"ל כהירושלמי דבן עיר שהלך לכרך קורא גם ב"ו¹.

סז. שהרי לא עקר דירתו לכרך.

סח. דין זה שמתחייבים בב' הימים מקורו בירושלמי, והביאוהו כמה ראשונים ואחרונים לדינא, ובביאור הלכה כתב כן בשם הגר"א.

ועיקר החידוש של הירושלמי שבן עיר שקרא בי"ד קורא אף ב"ו מדין מוקף בן יומו, לכאורה יש לדקדק דאף הבבלי ס"ל כן, דהא פרוז בן יומו היינו בן כרך שנמצא בעיר ביום י"ד בלבד, ולפי זה אף מוקף בן יומו יש לפרש שהוא רק יום אחד בכרך והיינו שבי"ד היה בעיר, ואם נימא דלדעת הבבלי מוקף בן יומו היינו דוקא בבן עיר שהיה גם בי"ד בכרך, נמצא דמוקף בן יומו לא דמי לפרוז בן יומו, ומה שכתבו הראשונים לפרש דהבבלי איירי בכה"ג שהבן עיר בא לכרך בי"ד הוא

מח. מסתברא דהוא הדין בן ישיבה ששיבתו בפרזים ובית אביו בכרך, והיה בי"ד בישיבה, ובט"ו בבית אביו בכרך, דלא גרע מעוקר דירתו, וקורא בט"ו בברכה^ע, ועיין במקורות שאפשר שלא יברך^ע.

מט. בן ישיבה ששיבתו בכרך, ובית אביו בחוץ לארץ, והיה בי"ד בעיר וחזר לישיבתו בכרך בט"ו, מסתברא נמי שקורא בט"ו בברכה^ע.

נ. ודעת המ"ב נראה דאין קורין המגילה בב' הימים בברכה^ע, ולכן בכל האופנים יקרא בט"ו בלא ברכה.

האופנים שבן עיר הלך לכרך ואינו מתחייב בט"ו

נא. בן עיר שנכנס לכרך בסוף י"ד, והיתה דעתו לחזור לעירו קודם האיר היום דט"ו, אינו חייב בט"ו^ע, [חזו"א].

נב. וכן אם נכנס לכרך לאחר תחילת הלילה דט"ו, אינו חייב בט"ו^ע, [חזו"א].

נג. ואפילו אם היתה דעתו קודם הלילה ליכנס לכרך אחר כניסת הלילה, אינו חייב בט"ו^ע, ולדעת המ"ב שנתבאר לעיל בדין א' אם נכנס קודם תחילת היום לכרך קורא בט"ו, ובלא ברכה.

הימים, יש לומר שכל שיש לו קביעות גם בכרך, מתחייב בט"ו גם לדעת הריטב"א.

עג. דאין לומר דמשום דבית אביו בחוץ לארץ שאינו נחשב לבן כרך גמור, וממילא דינו כבן כרך שחזר לביתו שבכרך שקורא בט"ו בברכה.

עד. דמשמע דהמ"ב חשש לענין ברכה דלא קיי"ל כהירושלמי, וכמו שנתבאר לעיל במקורות לדין מ"ו, ולפי"ז לא מצאנו כלל שקורא בב' הימים בברכה, וכדעת הרא"ש כמו שכתבו הגר"א והחזו"א.

עה. פשוט בגמ' שאי אפשר ליעשות מוקף בן יומו כשדעתו לחזור לעיר.

עו. החזו"א לשיטתו דתחילת הלילה קובע כנתבאר לעיל דין ה'.

עז. זו היא בעיית הירושלמי לפי מה שכתב החזו"א סק"ב ד"ה ב"ע שנתן דעתו וכו',

עא. דחזר לבית אביו חשיב כחזר לביתו, וכן אמר הגר"מ אטיק וכן נוטה דעת הגר"י בויאר.

עב. דעדיין יש מקום לומר שאינו דומה לעוקר דירתו, דבעוקר דירתו הלשון בחזו"א (סוף סק"ב) שלא ניחא ליה יותר ישיבתו בעיר, אבל הכא שהישיבה בעיר לא שייך לומר דלא ניחא ליה ישיבתו שם.

ומכל מקום נידון זה אינו דומה לנידון שנתבאר לעיל בדין כ"ט שהחזו"א הורה בבן ישיבה שחזר לבית אביו בכרך באמצע ליל ט"ו שפטור מט"ו, דהתם כדי להתחייב בט"ו גם כשבא אחר תחילת הלילה לכרך, צריך שתהא עיקר ישיבתו בכרך, ושהותו בעיר הוי עראי, ובזה יש לומר שהורה החזו"א דבן ישיבה שחזר לבית אביו בכרך לא אמרינן שעיקר ישיבתו בכרך, ובעיר הוי עראי, אבל בנידון דידן שהוא כבר נמצא בכרך מתחילת ליל ט"ו, אלא שהנידון אם מתחייבים בב'

גר שנתגייר באמצע פורים

נד. גר שנתגייר אחרי שהאיר היום ספק אם חייב^{ע"ה}, ונפק"מ שאינו מוציא ישראל.

נה. גר שטבל בלילה [לשיטת הרמב"ם דלילה כשר בדיעבד]^{ע"ה}, אפשר דמתחייב גם לדעת החזו"א שתחילת הלילה קובע ובנ"ל בדין ה"פ.

פ. דלא דמי לדין פרוז ומוקף בן יומו, דהתם הוי תקנה, ואת"ל דאין תחילת הלילה גורם נמצא שתחילה קורא בלילה במקומו ואח"כ נפטר ואינו קורא ביום, ולא יאות למיעבד הכי, משא"כ בגר שאין טעם זה.

ומסקנת הירושלמי שאינו קורא בט"ו, והובא לעיל במקורות לדין מ"א. עח. הוא ספק בירושלמי, ועיין חזו"א סי' קנ"ב סוף סק"ג שביאר קצת הספק. עט. רמב"ם פי"ג מהלכות איסורי ביאה, ומילה בלילה מעכבת.

השלמות למקורות*

שייך לדין א - ה.

**ביאור פלוגתת המ"ב והחזו"א אם תחילת היום קובע או תחילת הלילה וההוכחות
לב' הצדדים והנפק"מ היוצאים מהם**

דעת המ"ב

א. דעת המ"ב שתחילת היום קובע, ולכן בן עיר שיצא מעירו אף לאחר תחילת ליל י"ד והגיע לכרך נעשה מוקף בן יומו, ופטור מחיוב די"ד, והיינו דוקא כשדעתו להשאיר בכרך עד האיר היום דט"ו (הובא בדין ל"ד), אבל אם אין דעתו להשאיר בכרך עד האיר היום דט"ו, אינו נעשה מוקף, וקורא בי"ד אף שאינו בעירו בהאיר היום (הובא בדין מ"ב), וכדאיתא להדיא בגמ' מגילה י"ט א' לפירש"י, והכי קיי"ל בשו"ע סי' תרפ"ח סעיף ה'.

ב. וכן בן כרך שיצא מהכרך בליל ט"ו אחר כניסת הלילה נפטר מט"ו לשיטת המ"ב.

ויש להקשות דבגמ' מבואר דטעמא דבן עיר שיצא מעירו נפקע מחיוב י"ד משום שנעשה מוקף, וזהו החילוק בין אם דעתו לחזור לעירו קודם האיר היום דט"ו, שאז אינו נעשה מוקף וממילא נשאר עליו חיוב די"ד, לבין אם אין דעתו לחזור קודם ט"ו שאז נעשה למוקף בן יומו, ולכן נפטר מחיוב די"ד, אבל הכא שיצא בט"ו ואינו נעשה לפרוץ בן יומו במה שהוא בעיר, במה נפטר מחיוב דט"ו.

ותירץ הגר"מ אטיק דמוקף שיצא מהכרך אין צריך שיהא עליו שם פרוז כדי לפוטרו מט"ו, דסגי במה שאינו נחשב למוקף וכבר נפטר בזה מחיוב דט"ו, דחיוב דמוקף הוא רק משום שהוא שייך לכרך, משא"כ פרוז שאין צריך שיהא עליו שם פרוז כדי לחייבו בי"ד, דסתם חיוב דקריאת המגילה הוא בי"ד, ובזה אינו נפטר אלא אם כן חל עליו

* ההשלמות למקורות ממה שכתב אאמו"ר זללה"ה במהדורא קמא.

שם מוקף, ולכן בן כרך שיצא מהכרך בליל ט"ו הרי זה פטור מט"ו אף שלא חל עליו שם פרוז, משא"כ בן עיר שיצא מעירו בליל י"ד אינו נפטר מי"ד אלא אם כן חל עליו שם מוקף.

ובנוסף אחר, כל ישראל חייבים לקרוא בי"ד חוץ ממוקפין, [וגם זה שנמצא במדבר או בספינה קורא בי"ד, וכמו שכתב הרמ"א סי' תרפ"ט סעיף ה'], והלכך אף פרוז שאינו בעירו אלא בכרך, כל זמן שלא נעשה למוקף בן יומו חייב לקרוא בי"ד, משא"כ מי שיצא מהכרך ואינו נכלל בחיוב הכרך על כרחך שנפטר, דמשום מוקף אי אפשר לחייבו.

מהירושלמי משמע כדעת המ"ב

ג. ובירושלמי משמע כדעת המ"ב, שאמרו בפרק ב' הלכה ג' על משנתינו, אמר ר' יוסה והוא שיצא קודם לשהאיר המזרח, ובפשוטו מתפרש שיצא, והיינו שבן כרך שיצא לעיר קודם שהאיר המזרח די"ד נעשה פרוז בן יומו, אף שבתחילת הלילה הוא בכרך, והחזו"א בסימן קנ"ב סק"ג נדחק בדברי הירושלמי, ובפרט בלשון נפטר שהוזכר שם בירושלמי, [ולהחזו"א צריך לפרש שיצא, והכוונה שדעתו לחזור למקומו, וקשה למה לא תפס לשון המשנה והוא שיחזור, וכמו בבבלי].

ד. עוד אתי שפיר לדעת המ"ב, מה שאמרו בירושלמי בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן, (הובא בדין מ"ו), דליל ט"ו משמע אפי' באמצע הלילה, והחזו"א שם סק"ב נדחק דהכוונה דוקא קודם ליל ט"ו, ועוד יש להקשות דלהחזו"א הוי ליה לירושלמי לחדש יותר, דאפי' כשעקר בליל י"ד באמצע הלילה נתחייב כאן וכאן, שהרי כל שבתחילת ליל י"ד היה בעיר הרי הוא פרוז אף שאח"כ יצא לכרך, ואז גם היה מתפרש ליל י"ד כפשוטו, שהוא באמצע הלילה. וכן מה שאמרו בירושלמי בן כרך שעקר דירתו ליל ט"ו נפטר מכאן ומכאן, הובא בדין ל', אתי שפיר טפי להמ"ב, דמשמע גם באמצע הלילה.

דעת החזו"א

ה. ולדעת החזו"א הכל נקבע בתחילת הלילה, ובן עיר שהיה בעיר בתחילת ליל י"ד לא מהני שיהיה אז בדעתו לצאת לכרך, דלא מצינו בגמ' דדעתו לצאת מהעיר מפיקע ממנו דין פרוז אלא בבן כרך שבא לעיר, דאמרינן שאינו נעשה לפרוז בן יומו כשדעתו

לחזור למקומו, אבל מי שנמצא במקומו הקבוע ודעתו לצאת, לא מצינו שדעת בלבד מפקיע ממנו חובת הקריאה.

ושוב ראיתי שבירושלמי פרק ב' הלכה ג' נסתפקו בבן עיר שהיה דעתו ב"ד לעקור בט"ו לכרך, והרשב"א מגילה ה' ע"א וכן הריטב"א שם י"ט ע"א בתירוצו הראשון פירשו ספק הירושלמי לפוטרו מקריאת י"ד, ומ"מ כתבו הראשונים דמסקנת הירושלמי שאינו נפטר, ומיהו הריטב"א בתירוצו השני שם פירש דעקר היינו כפשוטו, ומבואר דאדרבה דוקא בכהאי גוונא נסתפקו [ועיין בחזו"א סימן קנ"ב סוף סק"י], והחזו"א שם סק"ב פירש הירושלמי לענין להתחייב אף בט"ו. (הובא במקורות לדין מ"א).

ו. **ועיין** בחזו"א סימן קנ"ב (ד"ה ירו' פ"ב ה"ג, וד"ה שם ב"ע שנתן) מה שהוכיח שאי אפשר לומר שבא באמצע הלילה לכרך נעשה מוקף בן יומו, ומיהו עדיין י"ל שאף שאינו נעשה למוקף בן יומו, מ"מ יפטר מקריאת י"ד, וכדמצינו בירושלמי שבן כרך שעקר דירתו בליל ט"ו נפטר מכאן ומכאן (הובא בדין ל'), ומוכח ששייך להיפטר מקריאת מקומו אף שלא חל עליו חיוב של המקום החדש, ואפילו אם חיישין לשיטת הריטב"א דהירושלמי איירי דוקא בעקר דירתו לצמיתות (הובא דין ל' ודין מ"ו), מ"מ עדיין מוכח שיש היכי תימצי להיפטר מחיוב מגילה אף שלא חל עליו חיוב אחר.

בהוכחות החזו"א

ז. **החזו"א** שם סק"ב הוכיח שהעיקר נקבע בתחילת הלילה, דהא בן כרך שהלך לעיר ודעתו לחזור לכרך קודם האיר היום די"ד, כתבו הראשונים דאינו נעשה לפרוז בן יומו אף שלבסוף נתעכב בעיר בהאיר היום די"ד, (והובא דין כ'), וא"כ כל שכן אם היה בכרך בתחילת הלילה ולא היה אז דעתו לצאת, ורק אח"כ הלך לעיר, שלא יועיל לו להיות פרוז בן יומו.

אמנם ראיה זו היא רק לשיטתו שפירש בסוף סי' קנ"ב דנתעכב היינו אפילו בשמחה וחפץ לב (כנתבאר דין כ"א, ובשיעורים אות ה' נדפס בראש הקובץ), אבל להמ"ב שכתב וזה לשונו, ואף שלבסוף רואה שהוא מוכרח להתעכב שם, ובשער הציון שם כתב דזה כוונת המחבר ונתעכב, ומשמע שאם מתעכב מרצונו לא מהני עיכוב, ונעשה פרוז, א"כ נפלה הוכחת החזו"א. ומ"מ גם להמ"ב יש לפרש דנתעכב אינו דוקא באונס ממש דה"ה כשצריך להתעכב מחמת ריוח ממון או שאר מצוא חפציו, (ונתבאר שם בדין הנ"ל).

ח. ועיין עוד מה שהוכיח החזו"א בדבריו בד"ה שם ב"ע, וגם ראה זו היא לשיטתו בפירוש הירושלמי, אבל לפי הריטב"א בירושלמי שהובא בחזו"א שם ליכא ראייה, וכן לתירוץ ראשון של הריטב"א והרשב"א בדף ה' לא קשה, והובא לעיל אות ה'.

ט. והחזו"א לשיטתו דס"ל דתחילת הלילה קובע, לכן כשהיה בדעתו להשאיר בעיר הרי זה פרוז, אף אם לבסוף נמלך וחזר לכרך קודם האיר המזרח, נשאר פרוז, וזה דלא כדעת הט"ז שאם נמלך וחזר לכרך קודם האיר היום די"ד דקורא ב"ד, (הובא בד"ן ט', ונתבאר בשיעורים אות ד' נדפס בראש הקובץ), [אמנם בס"ק ה' כתב החזו"א לענין הט"ז דאפשר שמעשה מבטל מחשבה].

הנפק"מ היוצאים מפלוגתת המ"ב והחזו"א

י. נמצינו למידין, דהחזו"א ס"ל דתחילת הלילה קובע, ולכן ס"ל דכשהיתה דעתו לצאת מהעיר אינו נעשה פרוז אף שלבסוף נתעכב בשמחה וחפץ לב, (הובא בד"ן כ"א), וכן ס"ל דכשהיתה דעתו להשאיר בעיר הרי זה פרוז אף אם נמלך וחזר לכרך קודם שהאיר היום (הובא בד"ן ח'), וכן ס"ל להחזו"א דדעתו בתחילת הלילה קובע, ולא מהני דעתו בשעת יציאה מביתו כמבואר בד"ן י"א, והמ"ב דס"ל דתחילת היום קובע פליג על כל הנך דינים, כנתבאר בהמשך לדינים הנ"ל.

יא. ובראשונים נראה כדעת החזו"א דדעתו בתחילת הלילה קובע ולא דעתו בשעת היציאה מביתו, וזה לשון הריטב"א ואע"פ שנאנס ונתעכב שם עד יום י"ד אינו קורא עמהם עד שיתעכב שם יום י"ד מדעתו שכך היה בדעתו בתחילת ליל י"ד, ע"כ. ומבואר דדעתו בתחילת הלילה קובע, ושוב ראיתי שכבר הביאו בחזו"א שם סק"ו, וכן הביא מהרמב"ן והר"ן.

וכן שמעתי לדקדק מהרא"ש שכתב, וז"ל וכמו שמועיל לבן כרך להיות כבן עיר כשעומד שם ליל י"ד ומקצת היום וכו', ע"כ, ולדברי המ"ב לא הוי ליה למכתב ליל י"ד כלל, דסגי במקצת היום, ומשמע כהחזו"א, (עיין בשיעורים אות ו' מה שנכתב בזה, נדפס בראש הקובץ), ולפי"ז מה שהפוסקים דקדקו מלשון הרא"ש שכתב בעת יציאתו מביתו שצריך דעת בשעת יציאתו מביתו על כרחך דלאו דוקא הוא, וכמו שכתב החזו"א שם.

שייך לדין ז'

וכן קורא ביום י"ד אף אם כבר חזר לכרכו [חזו"א].

בדין זה נתחדש דמחמת השם פרוז שקיבל בהיותו בעיר נעשה מחויב בקריאת י"ד אפילו בחזר לכרך ב"ד, וקורא שם ב"ד אף שאינו זמן הקריאה של אותו המקום, ובחזו"א סי' קנ"ב סק"ה הוכיח כן מהרא"ש שכתב דבן עיר שהלך לכרך וחזר לעירו קורא בט"ו, ועיין שם שבנידון דידן לא נחלקו הראשונים על הרא"ש, ודין זה הובא במ"ב, ובשעה"צ ס"ק י"ט כתב שהוא מהפוסקים.

ואמנם כבר מצינו גם בגמ' כה"ג, בבן עיר שהלך לכרך בליל י"ד ודעתו לחזור לעיר קודם האיר היום דט"ו, שקורא בליל י"ד אף שהוא בכרך, [הובא בדין מ"ב].

ומיהו מהא לא שמענו אלא במי שנשאר דינו כמקומו הקבוע שהוא דר שם כל השנה, שנשאר דינו כמקומו הקבוע גם אם אינו נמצא שם אלא במקום אחר שאין שם חיוב כעת, אבל מדברי הרא"ש למדנו טפי, דגם כשנתחדש עליו שם פרוז בן יומו או מוקף בן יומו, נשאר עליו דין זה גם אם אינו נמצא במקום החדש אלא חזר למקומו הקבוע ששם אין עליו חיוב זה, שהרי הרא"ש כתב דבן עיר שהלך לכרך ואין דעתו לחזור, נעשה מוקף בן יומו וחייב בט"ו, אף שלבסוף בט"ו כבר חזר לעירו.

שייך לדין ח'

ואף אם נמלך ויצא מהעיר קודם שהאיר המזרח [חזו"א].

החזו"א בסימן קנ"ב סק"ה כתב להוכיח דבן כרך שהיה בעיר בתחילת ליל י"ד ודעתו להשאר שם שנעשה פרוז בן יומו וקורא ב"ד, ולא נפקע ממנו חיוב זה אף אם חזר לכרך, דאל"כ נמצא דהוי ברכתו שבירך בליל י"ד לבטלה, ואמנם כבר מצינו לבעה"מ והריטב"א דס"ל דבן עיר שהלך לכרך ודעתו לחזור וקרא בליל י"ד, ולאחר שהאיר המזרח נתעכב להשאר בכרך עד אחר ט"ו שא"צ לקרוא קריאת היום, והרי הוי ברכתו לבטלה, וע"כ כמו שנתבאר מהחזו"א במקום אחר דברכה לבטלה אינו אלא בודאי ולא בספק, וכמו בקידושי טעות או על תנאי.

והחזו"א בסימן קנ"א ד"ה ומש"כ הט"ז הקשה על הט"ז שאימתי יקרא בליל י"ד הרי צריך להתעכב כל הלילה כדי להיות פרוז בן יומו, ואין מובן הקושיא דלמה ניחוש שימלך ויחזור.

שייך לדין ט'

המ"ב כתב מהט"ז שדוקא בנתעכב כל הלילה עד האיר המזרח נעשה פרוז, ובשעה"צ כתב ועיין בפמ"ג, והיינו שהפמ"ג חולק על הט"ז, ובביה"ל כתב שלא לסמוך עליו לענין ברכה, ונמצא לפי"ז שאם חזר לכרך בליל י"ד, וקרא שם המגילה כדעת הפמ"ג והחזו"א, שוב לא יוכל לקרוא בט"ו בברכה, שהרי המ"ב חשש לדינא שלא קיי"ל להלכה כהירושלמי שאפשר להתחייב בב' הימים כמבואר להלן דין נ', וקורא בט"ו בלא ברכה.

עוד יש להוסיף דבן כרך שקרא בי"ד יצא, ולא מיבעיא בעשרה כדאיתא בס' תרפ"ח סעיף ז', אלא אפילו ביחיד כמבואר בירושלמי שהביא השעה"צ שם ס"ק ח', ועיין שם שנחלקו האחרונים אם הבבלי חולק, ונמצא שאם יחמיר כהפמ"ג לקרוא בי"ד יפסיד ברכתו דט"ו, והלכך מסתברא דלדעת המ"ב כאן ינהג כהט"ז, וכסתימת המ"ב כדברי הט"ז שאינו קורא בי"ד כלל, ובט"ו יקרא בברכה.

שייך לדין י"א - י"ב

ואין נפקותא בדעתו בשעת יציאתו מביתו וכו' [חזו"א].

ואף שכן הוא בלשון הרא"ש, כתב החזו"א ריש סימן קנ"א שעל כרחק אין כונתו שדעתו בשעת היציאה מביתו מכרעת, ועיין שם שבשאר הראשונים הלשון הוא שמחשבתו קודם כניסת ליל י"ד קובעת, וכמו שכתב החזו"א סי' קנ"ב סק"ו. ואמנם יש לפרש דגם להרא"ש והפוסקים שהעתיקו לשונו אין כונתן דמחשבה בשעת יציאה מביתו בלבד קובעת, אלא כונתן דאף אם בכניסת ליל י"ד חשב שלא לחזור בלילה מ"מ אם בשעת היציאה חשב לחזור לביתו, לא נעשה לפרו, דכדי להינתק ממקומו וליעשות פרוז או מוקף בן יומו צריך שבשעת יציאתו מביתו יצא על מנת כן, לא קשה קושיות החזו"א שם. ועיין עוד לעיל בדין א-ה אות י' י"א.

אמנם לבעה"מ והריטב"א דס"ל דבנתעכב נעשה פרוז בן יומו אף שמתחילה לא היתה דעתו כן, ופליגי על הרי"ף, א"א דלדידהו היציאה מביתו קובעת, דהא כל שנמלך מהני לעשותו לבן פרוז ליומו וא"כ מיד בתחילת ליל י"ד כל שנמלך להשאר נעשה פרוז בן יומו הגם שבעת יציאתו מביתו סבר לחזור בליל י"ד.

ולדעת המ"ב לפי מה שנתבאר שצריך גם כונה בשעת יציאה מביתו, הוא הדין אם בעת יציאתו נתכוין שלא לחזור לא מהני אם אח"כ בלילה כונתו לחזור, [ולפי"ז מיושב הרבה מקושיות החזו"א שם].

ולמה שהמ"ב סבר כהט"ז דדעתו להתעכב מהני רק אם באמת נתעכב שם עד האיר המזרח, אבל אם נמלך פקע דינו, וכנתבאר בדין ט', א"כ מבואר דלא מהני כונה בשעת יציאתו מביתו בלחוד, ומה שכתבנו דבעינן דעתו בלילה ג"כ, היינו אף אם לענין זה נסבור כהחזו"א ולא כהט"ז ונימא דתחילת הלילה קובעת ולא מהני להפקע מחיוב אף אם נמלך אח"כ לחזור.

שייך לדין י"ג - י"ד

יש בחזו"א לשונות לכאן ולכאן, [ושו"ר בקונטרס דברי סופרים ח"ד שדנו בזה באורך], ואף שהיה נראה לקבוע דלפי החזו"א דס"ל שתחילת הלילה קובע, א"כ פשיטא שכדי שיהיה דינו כמוקף בן יומו צריך שיהיה בכרך מתחילת הלילה, אמנם אחרי שבירושלמי נסתפקו בהיה דעתו לעקור בליל ט"ו, וכתב החזו"א סי' קנ"ב סק"ב שפירשו שנתן דעתו בי"ד לעקור דירתו לאחר כניסת ליל ט"ו, א"כ חזינן דאף לשיטתו דתחילת הלילה קובע אפשר לו להסכים דנסתפקו דמהני דעתו אע"פ שהוא עדיין בעיר, א"כ ה"ה בנידון דידן י"ל שאם עקר מהעיר בתחילת הלילה דמהני עקירתו אע"פ שלא הגיע לכרך, ואפשר דעקר למעשה עדיף מספק הירושלמי, דהתם הספק בדעתו, ובזה י"ל אולי ימלך וגם במחשבה לא נעשהו למוקף בן יומו, אבל עקירה למעשה מהעיר עדיף טפי, ומסקנת הירושלמי לפי הירושלמי דלא מהני, ועדיין י"ל דהכא עדיף טפי וכנתבאר, ומ"מ אין משם ראיה. וכן לפי הריטב"א שפי' הירושלמי שעקר לצמיתות אין ראיה לנידון דידן. ועיין עוד בשיעורים אות י"ב (נדפס בראש הקובץ).

שייך לדין כ' - כ"א

ואף אם נתעכב אחר האיר המזרח וכו'.

הוא מבואר ברוב הראשונים, דרק הבעה"מ והריטב"א חולקים על הרי"ף והרמב"ם בדין זה, והחזו"א סוף סימן קנ"ב הוכיח דאף בנתעכב שלא באונס, ואף שלשון הראב"ד שנתעכב באונס, וכן הרמב"ן כתב שיושב שם שלא מדעתו, ע"כ אין כוונתו באונס אלא כוונתו שהפרו מחשבתו הראשונה, ומשום שאינו כמו שסברו בתחילה הלכך נופל כאן לשון אונס, והכריח דין זה דאת"ל דדוקא משום דנתעכב באונס אינו נעשה לפרוץ בן יומו, א"כ בהוליקוהו באונס לעיר מתחילת ליל י"ד ג"כ נאמר שלא יעשה פרוץ, וזה פשיטא שאינו כן.

וסתימת לשון הרמב"ם והשו"ע משמע כהחזו"א, שכתבו ונתעכב ולא חזר, ולא פירשו דהיינו דוקא באונס, [ואמנם בשעה"צ ס"ק ט"ז פי' כונת השו"ע כמש"כ במ"ב], ובריטב"א ג"כ משמע כהחזו"א, וז"ל הריטב"א ואע"פ שנאנס ונתעכב שם עד יום י"ד אינו קורא עמהם עד שיתעכב שם יום י"ד מדעתו שכך היה בדעתו מתחילת ליל י"ד, ע"כ.

ומה שכתב החזו"א סוף סימן קנ"ב להקשות דאת"ל דדוקא באונס והיינו משום דדירה בע"כ לא שמה דירה, א"כ ה"ה בהוציאוהו בע"כ מתחילת הלילה, יש לחלק דבהוציאוהו מתחילת הלילה שאני, שעדיין לא נקבע עליו דינו, משא"כ במי שכבר נקבע דינו מתחילת הלילה, בזה אמרינן שאם נתעכב באונס א"א לעקור דינו כיון שהוא באונס.

ובלחם משנה משמע כהחזו"א, דהא הלח"מ כתב דבנידון זה תלוי הנידון אם אין דעתו לחזור ונמלך וחזר ע"ש, [וכבר כתב בחזו"א סק"ה לדחות], ולפי"ז כמו בנמלך וחזר דפשוט שאין חילוק הוא מחמת סיבה או לא א"כ ה"ה בנתעכב, דאל"כ אין לתלות זה בזה, [שמעתי].

דיני פורים משולש

א. ט"ו אדר שחל להיות בשבת, קורין את המגילה בי"ד אדר שהוא ערב שבת, בין הפרזים ובין הכרכים המוקפין חומה^א.

ב. סעודת פורים לבני הכרכים ביום ראשון^ב, והמהר"ל חביב פסק לעשותה בשבת^ג, והפרי חדש מצדד שיעשו בשתיהן^ד, והחזו"א כתב דאין מקום להרהר שהוא ביום ראשון^ה.

לקרוא המגילה בשבת היא תקנה מוקדמת יותר, ופירש רב יוסף מפני שעניהם של עניים נשואות וכו'.

ב. שו"ע שם. דבירושלמי הלכה ד' אמרו סעודת פורים מאחרין ולא מקדימין דלעשות אותם ימי משתה ושמחה, היינו שמחה שתלויה בב"ד משא"כ שבת ששמחתו אינה תלויה בב"ד, ורוב הפוסקים ס"ל דגם הבבלי ס"ל כן, אף שאינו מבואר בבבלי, ולפי"ז נמצא דהא דכתיב ולא יעבור קאי רק על מקרא מגילה, ולא על שאר מצוות היום.

ג. הובא בב"ח ובמ"א ובמ"ב סי' תרפ"ח בסעיף ח', והביאו ראיות דהבבלי חולק בזה על הירושלמי, ואחת מהראיות מהא דאמרינן מגילה ל' ע"א, אתמר פורים [י"ד אדר] שחל להיות בערב שבת וכו', כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר עשיה וזכירה בהדי הדדי קא אתיין, וזכירה היינו פרשת זכור, ועשייה פי' המהרלב"ח דהיינו סעודת פורים, והחזו"א סי' קנ"ה סק"א פי' דעשייה דפורים היינו קביעות יום הפורים שעושין אותו לזכר הנס ואינו תלוי במצוות היום, ועיין עוד בקרבן נתנאל פרק א' סימן ו' אות ד' שדחה דברי המהרלב"ח.

ד. הובא בשעה"צ שם ס"ק ל'.

ה. זה לשון החזו"א סי' קנ"ה סק"א, ואחרי שהדבר מפורש בירושלמי דהסעודה ביום א'

א. משנה ריש מגילה, ובגמ' ד' ע"ב מגילה בשבת לא קרינן מאי טעמא, אמר רבה גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנה ארבע אמות ברה"ר, רב יוסף אמר מפני שעניהם של עניים נשואות במקרא מגילה, ודין זה הוא בשו"ע סי' תרפ"ח סעיף ו'.

ובדברי הגמ' יש להעיר: **א.** הא דנקטו העברה ארבע אמות ברה"ר ולא נקטו הוצאה מרשות לרשות, עיין רש"י סוכה מ"ג א' שכתב דכרוב מקומות ליכא הוצאה כגון שנמצא בכרמלית וכו', אבל משום העברה ד' אמות איכא, וזה כוונת רש"י כאן שכתב דאפילו לן בשדה ומגילה בידו יש לגזור על הדבר, וכעין זה תירצו בתוס' כאן בתירוצם השני.

ב. מפני שעניהם של עניים נשואות למקרא מגילה, עיין בתוס', ומבואר בדבריהם דרב יוסף מודה לטעם הגזירה דשמא יעבירנו וכו', אלא דס"ל שתיקנו גם משום שעניהם של עניים נשואות וכו', ונפקא מינה במקדש שאין שבות במקדש, דטעמא דרבה ליכא וטעמא דרב יוסף איכא.

ועיין בחו"ב שכתב דברש"י ה' ע"א מבואר דגזירת חז"ל דשמא יעבירנה ד' אמות ברה"ר לאו אנשי כנה"ג תיקנוה אלא היא תקנה מאוחרת, ולפי"ז יש לימר דהתקנה שלא

ג. ומתנות לאביונים בי"ד שהוא ערב שבת, וגובים ומחלקים בו ביום^ו.

ד. משלוח מנות ביום ראשון^ז, והחזו"א כתב לקיימו בי"ד שהוא ערב שבת^ח, ויש אומרים לקיימו בשבת^ט.

מנות ביום ראשון, וכן כתב במ"ב ס"ק י"ח, וצ"ע מאי טעמא לא כתב השו"ע דין המשלוח מנות, ועיין להלן מה שכתבנו מהחזו"א.

ח. חזו"א שם, דמשלוח מנות ומתנות לאביונים אינם מתחלקים, וכתב דלכן לא הזכירו בגמ' משלוח מנות דזה בכלל מתנות לאביונים, דשתייהן הן תקנות של מצות נתינה. ועיין שם שדחה שאין להוכיח מבני הכפרים שנותנין מתנות לאביונים ביום הקריאה ומשלוח מנות ביום הסעודה, דשאני התם דעיקר זמנם בי"ד, משא"כ הכא דיום א' הוא ט"ז באדר שאינו יום הנס.

ולפי זה יש לומר דהחזו"א יפרש דברי הר"ן הנ"ל דקאי רק על בני הכפרים המקדימין, ולא בבני הכרכים שהקדימו הקריאה משום שחל בשבת, ועיין בדברי הר"ן וכתוב שם במוסגר, כדאמר לעיל שהשמחה אינה נוהגת אלא בזמנה, ואם הוא מדברי הר"ן א"כ מפורש דקאי רק על בני הכפרים ולא על בני הכרכים, ושור"ר שכן הוא להדיא בחזו"א שם סק"ב ד"ה ו' ב'.

ובחו"ב מגילה ד' ע"ב משמע דמצדד יותר דמשלוח מנות ביום ראשון, משום דגם המתנות לאביונים היו מאחרין ליום ראשון לולא הטעם שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה, וא"כ עכ"פ המשלוח מנות יש לאחר ליום ראשון, ומ"מ מסיק דהחזו"א כתב דמשלוח מנות ג"כ מקדימין לערב שבת וכבר נחלקו בזה האחרונים וצ"ע, ע"כ דברי החו"ב. ט. כן הוא לדעת המהרלב"ח דס"ל שעושין הסעודה בשבת וכתבאר לעיל, וה"ה דהמשלוח מנות בשבת וכמובא במ"א ובמ"ב ס"ק י"ח, וכן הוא לדעת הפרי חדש שמצדד לעשות הסעודה גם בשבת וכתבאר.

ופסקוהו הראשונים ז"ל כמבואר בר"ן וסתמו בשו"ע אין מקום להרהר.

ו. לשון השו"ע שם, מקדימין לקרותה בערב שבת וגובים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום, ובבאר הגולה ציין מקורו לדברי הב"י שמצא כתוב שכן המנהג בירושלים, ובביאור הגר"א כתב שהמקור הוא מדברי הגמ' ד' ע"ב מפני שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה, והיינו כדפירש"י דבשבת א"א לקיים מתנות לאביונים, וכמו שביאר בחזו"א סי' קנ"ה סק"א דאי אפשר להביא מתנות לבית העני משום הוצאה, [ועיין שם שכתב דגם לענין משלוח מנות, אף שאפשר לקיימה באכילה בבית הנותן מ"מ אין זה אלא באופן מוגבל ומצומצם, ובוזא אתי שפיר מה שהקשה החו"ב דהא יתכן בחצר מעורבת].

ושור"ר בפמ"ג בא"א סק"י שתמה על הבאר הגולה למה לא כתב מקורו מהגמ', ומה שכתב הב"י על מנהג ירושלים הוא על שאר הדינים המוזכרים שם.

ומה שאמרו וגובים ומחלקים בו ביום יש לפרש דהמחלקים בו ביום בא לאפוקי דלא נימא שמה החלוקה בשבת עצמה, עיין במ"ב תחילת סימן תרצ"ד שכתב מהפמ"ג דלכתחילה יש ליתן מתנות לאביונים דבר שראוי ליהנות ממנו בפורים, או שהיה ס"ד לחלקו ביום ראשון שהוא זמן שמחת פורים.

ז. ר"ן [ג' ע"ב מדפי הרי"ף סוף ד"ה אלא, ועיין להלן מו"מ בדברי הר"ן], וכן מבואר בפוסקים שהביאו דברי מהרלב"ח דס"ל שהסעודה עושין בשבת וכתבאר לעיל, וכתבו שאם כן גם המשלוח מנות בשבת כי המנות הם מהסעודה, וממילא לדין דס"ל שעושין הסעודה ביום ראשון דהוא הדין שהמשלוח

ה. ואומרים על הניסים בשבת, ושואלין ודורשין בענינו של יום בשבת^י, ועיין במקורות^{יב}.

ו. בני הכרכים מותרים בעשיית מלאכה בערב שבת וביום ראשון^{יג}, גם במקום שנהגו איסור מלאכה בפורים^{יד}.

ז. בן כרך שיצא מהכרך בערב שבת שהוא י"ד, והיה בעיר בשבת שהוא ט"ו, הרי זה נפטר ממצות הפורים^{טו}, ואינו אומר על הניסים בשבת, וכן פטור מסעודת פורים ביום ראשון^{טז}, אפילו אם חזר לביתו שבכרך במוצאי שבת^{יז}.

ח. ומכל מקום לענין קריאת המגילה חייב לקרות המגילה בערב שבת, אף שדעתו לצאת לעיר קודם השבת^{יח}.

י. שו"ע שם.

הכרכים בעשיית מלאכה ב"ד, ויש לומר דאין כונת הירושלמי להוכיח ממשנה זו שיש היתר בעשיית מלאכה בכרכים ב"ד, דדין זה היה פשוט, אלא שהר"ן נקט לרבותא דאפילו בכהאי גוונא מותרין בעשיית מלאכה.

יא. גמ' ד' ע"ב, וכן כתבו הרמב"ם והטור, וכ"כ המ"א סק"ט והמ"ב ס"ק ט"ז, והשו"ע השמיטו, ועיין בביאור הגר"א מאי טעמא השמיטו השו"ע.

יד. עיין שו"ע סימן תרצ"ו סעיף א'.

יב. רש"י פירש לענין לדרוש ברבים, וז"ל רש"י מעמידין מתורגמן לפני החכם לדרוש אגרת פורים ברבים, והוא מבואר בגמ' דמקשינן והא בכל יו"ט וכו'.

טו. שהרי חיוב בני הכרכים הוא בשבת שהוא ט"ו, אלא שמקדימין קריאת המגילה לערב שבת, וכל שלא היה במקום החיוב בזמן חיובו הרי זה פטור ממצות הפורים.

יג. הר"ן [ה' ע"א מדפי הרי"ף] הביא מהירושלמי פ"ב ה"ב על המשנה היה כותבה וכו' אם כיון ליבו יצא, הדא אמרה שהוא מותר בעשיית מלאכה, נאמר ב"ד בכרכים. פי', דהירושלמי הקשה אם יש להוכיח ממשנה זו דפורים מותר בעשיית מלאכה, והלא יש מ"ד דס"ל דפורים אסור בעשיית מלאכה (עי' גמ' ה' ע"א), ודחה דאפשר להעמיד המשנה דוקא ב"ד בכרכים, וביאר הר"ן ד"ד בכרכים הכוונה כשט"ו חל בשבת שהכרכים מקדימין קריאת המגילה לערב שבת שהוא י"ד ומ"מ מותרין בו בעשיית מלאכה.

טז. דסעודת הפורים ביום ראשון הוא השלמה לחיוב דט"ו.

יז. שהרי בשבת לא נתחייב.

יש לעיין מנא לן דלא איירי בשנה פשוטה, ואיירי שכן הכרך הקדים קריאתו ל"ד שיצא בדיעבד [עי' מ"ב סי' תרפ"ח ס"ק י"א], ולפי"ז לא יהיה ראיה שבפורים המשולש מותרים בני

יח. חו"ב מגילה ד' ע"ב במכתב, וכתב שם דחיוב קריאת המגילה ב"ד לכרכים הוא קביעת חכמים לפי ההווה כדבר המוחלט, ועל ידי יציאתו לעיר מכאן ולהבא הוא נפטר ולא למפרע, ועיין שם שכתב דאי לא נימא הכי נמצא שאם מת הבעל קורא קודם כניסת השבת שהוא ט"ו, יצטרכו כל הקהל לחזור ולקרות שהרי נתברר שהבעל קורא לא היה בכלל חיוב, ולמ"ד חיישינן שמא ימות יצטרך כל אדם לחזור ולקרות בעצמו שמא ימות הקורא סמוך לשבת.

ט. בעיקר הדבר ראוי לבני הכרך להשאיר בכרכם בשבת כמו בשאר השנים, דהפסד מצות הפורים הפסד מצוה הוא^ט.

י. בן עיר שבא לכרך קודם השבת, והיה שם בשבת, דינו כבן כרך לכל מצוות הפורים בשבת וביום ראשון^י.

יא. שמעתי שהגר"א גניחובסקי חשש שלא ליתן מפטיר בשבת [שהוא פרשת ויבוא עמלק] לבן עיר שבא לכרך לשבת^{יא}.

יב. החו"ב חושש לדינא אפילו בפורים המשולש, שתושב זכרון יעקב [שהוא פרוז ודאי] שבא לבני ברק [שהוא ספק מוקף] לאחר שכבר נתחייב בזכרון יעקב, לא ישמע קריאת המגילה מתושב בני ברק^{יב}.

יג. בבית המדרש של החו"ב בבני ברק לא אמרו תחנון ביום ראשון, ואמרו למנצח.

יד. קטן מבני הכרכים שהגדיל ביום א' שהוא ט"ז אדר, חייב במצוות היום^{יד}, [שלא בעיון].

טז. לשון החו"ב במכתב שם.

כ. ולא אמרנו דכיון דגם בני הכרכים קורין המגילה בערב שבת שהוא י"ד, א"כ חיובם כבני הכרך גם כן נקבע כבר בי"ד, אלא חיובם נקבע בט"ו שהוא בשבת. [א"ה, עיין בדיני בן עיר ובן כרך דין מ"ו במקורות שאע"פ שמחמירים שמא אין מתחייבים בב' הימים אא"כ עקר דירתו כדלהלן, מ"מ הורה החו"ב שאומרים על הניסים גם בט"ו].

כא. כנראה חשש שמא לא קי"ל כהירושלמי שאפשר להתחייב בב' הימים, וכן נראה שחשש לזה המ"ב כמו שביארנו בדיני בן עיר ובן כרך דין נ', ועיין שם דין מ"ו שגם החזו"א חשש לזה כשלא עקר דירתו, ולפי זה אין לו חיוב של בני הכרך, ומפטיר ויבוא עמלק הוא רק לבני הכרך.

כב. שמעתי מהגר"י בויאר. והיינו דבני ברק הוא ספק מוקף, ולהמוקפין דין קריאת המגילה בי"ד הוא רק בדרגת תשלומין, ואין ראוי שיוציא בן עיר ודאי שאצלו היום הוא עיקר חיובו.

א"ה, נמצא בכתבים: החו"ב אמר שבפורים המשולש לא יתן בן עיר מתנות לאביונים לעני בן כרך בערב שבת, [ושמעתי שיש מכתב מלפני שנים שכתוב שיכול ליתן]. ועיין בדינים והנהגות שבן פרוזים לא יתן מתנות לאביונים לעני שבמוקפים, ע"כ.

כג. חו"ב שם במכתב ב', והביא שבתשעה באב שנדחה ליום ראשון חייב לצום כשהגדיל באותו היום, ומיהו אין משם ראייה דתשעה באב כל דיניו נדחים ליום א', [וגם החו"ב לא כתבו כהוכחה].